

1.33
235ก
๓

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านิยมวิหารสี
ของนิสิตครู และนิสิตแพทย์

ปริญญาโท

ของ

จินตนา จินคารัตน์

ปี ส.ศ. 2523

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตึก 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2523

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาวงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านิยมวัตรปฏิบัติ
ของนักศึกษา และนศกศพ

บทคัดย่อ

ของ

จินตนา เ จ น คารัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2523

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรม
ค่านพรหมวิหารสี่ และเปรียบเทียบคุณธรรมทั้ง 4 ค่าน จำแนกตามสาขาวิชาชีพ และระดับชั้น
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 และ 4 คณะแพทยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่
แบบสอบถามความวิตกกังวล และแบบสอบถามคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล คือการหาค่าสหสัมพันธ์ และ t - test ผลการวิจัยพบว่า

1. ความวิตกกังวลค่าน อารมณ์มั่นคง - อ่อนไหว ค่านกล้าสังคม - ขี้อาย
ค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางตรงกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และทัศนคติต่อ
ตนเองตามอักษภาพ

2. ความวิตกกังวลค่าน ระวัง - ใจกว้าง ค่านหาคถลัว - ประสาทมั่นคง
ค่านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางกลับกันกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และทัศนคติ
ต่อตนเองตามอักษภาพ

3. ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม นิสิตแพทย์มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรมค่าน
เมตตา กรุณา มุทิตา สูงกว่านิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคุณธรรมค่าน
อุเบกขานั้นไม่แตกต่างกัน

4. ในทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ นิสิตแพทย์มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรมค่าน เมตตา
กรุณา อุเบกขา สูงกว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคุณธรรมค่าน มุทิตา
ไม่แตกต่างกัน

5. ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และตนเองตามอักษภาพ นิสิตชั้นปีที่ 1 และ 4
มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่แตกต่างกัน.

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN ANXIETY AND FOUR DEVINE
STATES OF MIND OF TEACHER AND MEDICAL STUDENT

AN ABSTRACT

BY

JINIANA JINDARAT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1980

The purposes of this study were to examine the relationships between anxiety and the attitudes toward the four devine states of mind (Phrom Wiharn IV) and to compare university students' devine states of mind according to their fields of study and year of study. The total number of 240 subjects consisted of the first year and the fourth year students in Chiangmai University : 120 from the Faculty of Medicine and 120 from the Faculty of Education. Two questionnaires, namely Anxiety and Four Devine States of Mind were used as instruments. Analysis of data was made through Simple Correlation and t - test procedures.

The results of the study were as follow :

anxiety sub scores : - variables

1. The Mature - Immature, Socially - Bold shy and Controlled - Uncontrolled were significantly and positively related to Four Devine States of Mand both in terms of perceived Social Norms and Actual - Self at .01 level.

2. The suspecting - Trusting, Apprehensive - Trusting and Tense - Relaxed parts of anxiety were significantly and negatively correlated to attitudes toward the Four Devine States of Mind both in terms of Social Norms and Actual - Self at .05 and .01 level.

3. The group of medical students had significantly higher attitudes towards Loving - kindness (Metta), Compassion (Karuna) and Sympathetic joy (Muthita) than teacher students in terms of Social Norms at .05 level, but the attitudes towards Neutrality (U - begkha) were not significantly different.

4. The Group of medical students had significantly higher attitudes towards Loving - kindness, Compassion and Neutrality than teacher students in terms of actual self at .05 level but the attitudes towards sympathetic Joy were not significantly different.

5. The attitudes towards loving - kindness, Compassion, Sympathetic Joy and Neutrality between the first year students and the fourth year students were not significantly different in both social norms and actual self.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำคณะ ได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

ผอ.คณะ วชิราวุฒวิทยาลัย

ดร. สวัสดิ์ งามสาร กรรมการ

ประกาศกฐนการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลเพ็ญ วิเชียรโชค
อาจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ และ อาจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ที่ได้กรุณาให้ความ
ช่วยเหลือ แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้ปริญญานีพนธ์ฉบับนี้
สำเร็จลงได้

กราบขอบพระคุณ พระโสภณคณาภรณ์ แห่งมหามงกุฎราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ
ที่กรุณาให้ความรู้ในค่านิยม และช่วยตรวจแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ พี่ และ เพื่อน ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จนปริญญานีพนธ์
สำเร็จ และสุดท้ายขอขอบคุณค่าและประโยชน์ที่อาจมีปรากฏอยู่ในปริญญานีพนธ์ฉบับนี้
บูชาพระคุณของพ่อแม่ และครูอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้การศึกษาแก่ผู้วิจัย
ตลอดมา.

จินตนา จินตารัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
กําจำกัดความศัพท์เฉพาะ	6
2 ทฤษฎีและ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพรหมวิหารสี่	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล	15
ทฤษฎีบุคลิกภาพของ فروยด์	16
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	19
เหตุผลเบื้องหลังสมมติฐาน	20
3 วิธีดำเนินการ	22
กลุ่มตัวอย่าง	22
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	22
- แบบสอบถามวัดความวิตกกังวล	23
- แบบสอบถามวัดพรหมวิหารสี่	24
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	28
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	31
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	31
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	31

บทที่

หน้า

การความสัมพันธ์ของความวิตกกังวล และคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ของนิสิตครู และนิสิตแพทย์	50
เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ของ นิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4	52
5 สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	54
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	54
กลุ่มตัวอย่าง	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
อภิปรายผล	59
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	70

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง	23
2 แสดงถึงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	24
3 แสดงถึงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	27
4 แสดงถึงค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม	27
5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรม ค่านิยมวิถีชีวิต ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 240 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม	32
6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรม ค่านิยมวิถีชีวิต ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 240 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ	33
7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรม ค่านิยมวิถีชีวิต ในกลุ่มนิสิตแพทย์ จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม	34
8 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับ คุณธรรมค่านิยมวิถีชีวิต ในกลุ่มนิสิตแพทย์ จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ	35
9 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิถีชีวิต ในกลุ่มนิสิตครู จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม	36
10 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิถีชีวิต ในกลุ่มนิสิตครู จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ	37

11	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาทรฐานสังคม	38
12	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อคนตามอัตภาพ	39
13	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาทรฐานสังคม	40
14	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อคนตามอัตภาพ	41
15	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาทรฐานสังคม	42
16	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อคนตามอัตภาพ	43
17	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาทรฐานสังคม	44
18	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อคนตามอัตภาพ	45

19	แสดง คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม	46
20	แสดง คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ	47
21	แสดง คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม	48
22	แสดง คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในกลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ	49
23	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารสีระหว่าง นิสิตแพทย์ และนิสิตครู ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม	50
24	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารสีระหว่าง นิสิตแพทย์และนิสิตครูในทัศนคติของตนตามอัตภาพ	51
25	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารสีระหว่าง นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม	52
26	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารสีระหว่าง นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ	53

บทที่ 1

บทนำ

คำนำ

สภาพการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วในสังคมไทย มีผลให้เกิดความขาดแคลน เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องปากท้อง เป็นปัญหาที่เร้าความวิตกกังวลให้เกิดขึ้นได้อย่างรุนแรง และธรรมชาติของมนุษย์ย่อมต้องการความถึง เกรียกอันเกิดจากความวิตกกังวลนั้น

ลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบันที่ได้มีการรับเอาวัฒนธรรม ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีจากทางตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายด้าน ทั้งทางด้านการศึกษา การเมืองและวัฒนธรรม โดยที่ผลให้กานิยมในระบบสังคมเปลี่ยนไปจากมโนนิยามมาสู่วัตถุนิยม คนในสังคมจึงให้ความสำคัญแก่วัตถุ จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตก็คือความร่ำรวย ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือคนมักจะพยายามหาทางให้ร่ำรวยได้เร็วและมากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม เช่น ไม่เห็นแก่คนส่วนใหญ่ที่จะเดือดร้อนปั่นป่วน เพราะการฉ้อราษฎร์บังหลวงของคนเป็นต้น ความต้องการของสังคมก็คือความสงบสุขซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการที่บุคคลในสังคมมีคุณธรรม

เมื่อมีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดในสังคม การแข่งขันแบบนี้ก็กระทบกระเทือนต่อ สัมพันธภาพอันดีระหว่างบุคคล จึงทำให้บุคคลในสังคมเกิดความรู้สึกคับข้องใจ มีความวิตกกังวล ดังที่ ซัลลิแวน (Sullivan) ได้กล่าวไว้ว่า ความวิตกกังวลเกิดขึ้นจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยที่บุคคลถูกขู่เข็ญจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Hall and Lindzey. 1970 : 141 - 142)

ในทางจิตวิทยาความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นนี้มีความสำคัญมากเพราะนักจิตวิทยา เช่น ฟรอยด์ (Freud) หรือ ซัลลิแวน ต่างก็เชื่อว่า ความวิตกกังวลอันเกิดจากสาเหตุภายนอก มีส่วนสำคัญ ในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล และจากการศึกษาของ แคทเทิล (Cattell) ก็สนับสนุน ฟรอยด์ ว่าความวิตกกังวลเป็นต้นตอของบุคลิกภาพซึ่งส่งอิทธิพลต่อลักษณะอื่น ๆ ในบุคลิกภาพ หรือ

ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมอื่น ๆ (อำพล โองเคลือบ 2515 : 4)

ในทางร้าย เลวิต (Levitt. 1967 : 199) ถือว่าความวิตกกังวลเป็นสภาวะที่เจ็บปวด
อ่อนแอ และโชคร้ายอันผิดปกติที่เรียกร้องให้บุคคลกลับคืนสู่สภาพหมดความวิตกกังวล ดังนั้นถ้า
ความวิตกกังวลท่วมท้นก็ควรที่จะกำจัดเพราะมันเป็นอารมณ์อันรุนแรงที่อาจกระตุ้นให้พฤติกรรมของ
บุคคลเปลี่ยนไปในทางที่ผิด นี่คือนิสัยที่เป็นปัญหา

คำถามก็คือ ถ้ามนุษย์เราต้องการให้ความวิตกกังวลพัฒนาบุคลิกภาพก็ให้เกิดผลในด้านดี
แล้ว มนุษย์เราควรทำอย่างไรจึงจะแก้ไขความวิตกกังวล เมื่อความวิตกกังวลเกิดขึ้นส่วนใหญ่มัก
เกิดขึ้นจากความรู้สึกว่าตนถูกขู่เข็ญ หรือตกอยู่ในภาวะที่มีอันตราย โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดขึ้น
เป็นผลมาจากความขาดแคลนทางเศรษฐกิจมนุษย์เรามีสองทางเลือก สองทางที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจาก
ความรู้สึกว่าถูกขู่เข็ญ หรือภาวะอันตราย

ทางหนึ่งคือการประพฤติกปฏิบัติตนด้วยความมีคุณธรรม อีกทางหนึ่งก็ประพฤติกปฏิบัติตนด้วยความ
ไร้คุณธรรมหรือไร้มนุษยธรรมอันกระทบกระเทือนต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ก็ย่อมต้องการวิธีแก้ไข
พุทธศาสตร์ก็ได้อธิบายในหนังสือธรรมบรรยายในระดับมหาวิทยาลัย สรุปเป็นหลักการได้ว่าความ
วิตกกังวลนั้นก่อให้เกิดความทุกข์ เป็นความกังวลในจิตใจ การที่จะลดความกังวลนี้สามารถ
ทำได้โดยการไขหลักของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ (พุทธศาสตร์ 2516 . 493)

คนไทยได้ยึดถือพุทธศาสนาเป็นเวลานาน จนมีอิทธิพลทำให้คนไทยมีนิสัยโดยเฉพาะ
ซึ่งคณะกรรมการสาขาปรัชญา สภาวิจัยแห่งชาติได้ประมวลไว้มีอยู่ 20 ประการ อุปนิสัยเหล่านี้
ได้แก่ 1. ชอบสงบ 2. ชอบสนุก 3. รักเอกราช 4. เชื้อกรรม 5. รู้จักให้อภัย
6. โอบอ้อมอารี 7. รักครอบครัว 8. เมตตากวขวาง 9. มีความอดทน 10. มีความ
เกรงใจ 11. อ่อนน้อมถ่อมตน 12. มีความกตัญญูกตเวทิต 13. เคารพพระมหากษัตริย์
14. ยอมรับคนที่มีความเชื่อกต่างกับตน 15. เคารพผู้มีอาวุโส 16. ยอมตามใจผู้มีอำนาจ
17. ใจกว้างขวาง 18. รู้จักโอนอ่อนผ่อนตาม 19. ไม่กระตือรือร้น 20. ไขว่คว้าให้ไกล
ทุกสิ่ง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516 : 16)

ในจำนวนนิสัยเฉพาะของคนไทย ผู้เขียนสนใจนิสัยเมตตากวขวาง ซึ่งน่าจะนำมาใช้ลดความ
วิตกกังวล และการที่จะเลือกเอาหลักธรรมของพุทธศาสนาใช้นั้น นวลเพ็ญ และวีรยุทธ
วิเชียรโชติ (นวลเพ็ญ และวีรยุทธ วิเชียรโชติ 2520 : 37) ได้กล่าวว่าคุณธรรมที่เป็น

หลักเกณฑ์ในการประพฤติ ปฏิบัติของสังคมต่าง ๆ นั้นอาจไม่เหมือนกัน ต่างสังคมต่างก็เน้น
คุณธรรมบางประการแตกต่างกันออกไป ตามประวัติความเป็นมาของแต่ละสังคม สังคมแบบไทย
ก็นิยมคุณธรรมของความเมตตา และการให้อภัย แต่สังคมอื่นอาจนิยมความยุติธรรม เป็นต้น

เมื่อสังคมไทยเน้นความเมตตา กรุณา มากกว่าความยุติธรรม แต่ในขณะเดียวกัน สังคม
ไทยก็มีปัญหาการขาดโอกาสที่จะปีความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ นั่นก็คือการขาดความยุติธรรมทาง
เศรษฐกิจ จึงน่าจะตั้งชื่อว่า คนไทยใช้ความเมตตาในปัญหาการขาดความยุติธรรม ในระบบ
เศรษฐกิจอย่างไร

✓ความเมตตา นี้ เป็นลักษณะหนึ่งของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ที่ประกอบด้วย 4 อุปลักษณะ
คือเมตตา หมายถึง ความรักปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณา หมายถึง ความสงสาร อภัย
ให้ผู้อื่นหมดทุกข์ มุทิตา หมายถึง ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นมีความสุข และอุเบกขา หมายถึง การ
วางเฉยทำใจได้ เมื่อผู้อื่นมีความสุขแล้วไม่สามารถช่วยได้

คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่นี้ ญาณโพนิก (ญาณโพนิก 2519 : 1 - 2) ได้กล่าวว่า
เป็นความประเสริฐสุด 4 สถาน เป็นแนวทางที่ถูกต้องหรือเป็นแนวทางที่ถือว่าประเสริฐสำหรับผู้
ปฏิบัติคือสรรพสัตว์ (สกุเตสุ สมฺมา ปฏิปตฺติ) เป็นปัจจัยอันสำคัญในการถอนคลายความเกรียก
เป็นเครื่องลดความแตกต่างกันในสังคม เป็นวิธีการสร้างความสอดคล้องกลมกลืนในสังคม เป็นการ
แสดงถึงน้ำใจ เป็นการเสริมสร้างความรัก ความปรองดองขุ่นแทนความหลงตัว และความถือตัว

สำหรับ ปรีชา ช่างขวัญยืน (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2520 : 88) ได้วิเคราะห์คุณธรรม
ค่านพรหมวิหารสี่นี้ว่า "เป็นหลักธรรมที่ควบคุมตนเองให้เกิดความรู้สึกที่ไพเราะสมกับผู้อื่น" จะเห็น
ได้ว่า คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่นี้มีประโยชน์มากมาย สามารถลดความขัดแย้ง ความตึงเครียด
และสร้างสรรคความสามัคคีในกลุ่มคนได้

เมื่อพรหมวิหารสี่เป็นแนวทางที่จะลดปัญหาได้ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาวิจัยในการศึกษารังนี้
เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ของนิสิต ครูและ
นิสิตแพทย์ เพราะว่าอาชีพที่นิตทั้ง 2 สาขาจะออกไปประกอบอาชีพในอนาคต เป็นอาชีพที่มีความ
สำคัญ และมีความสัมพันธ์กับคนหมู่มาก และตัวบุคคลในอาชีพทั้ง 2 นี้ สังคมคาดหวังให้เป็นบุคคล
ที่มีจิตใจสูง

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายทั่วไป เพื่อแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขความวิตกกังวล พร้อม ๆ กับ พัฒนาบุคลิกภาพโดยอาศัยประโยชน์จากความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นนั้น จำเป็นที่จะต้องใช้หลักกรรม ในพระพุทธศาสนา ทั้งในการสอน และในการแนะแนว

ความมุ่งหมายเฉพาะ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความวิตกกังวลกับคุณธรรมก้านพรหมวิหารสี่ของ นิสิตครู และนิสิตแพทย์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความวิตกกังวลกับคุณธรรมก้านพรหมวิหารสี่ของ นิสิตระดับชั้นปีที่ 1 และ 4
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของความวิตกกังวลกับพรหมวิหารสี่ของนิสิตที่ต่าง สาขาวิชาชีพ และระดับชั้น

ความสำคัญของ การศึกษาค้นคว้า

1. เนื่องจากขณะนี้มีความต้องการการพัฒนาจริยศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักกรรม ของพระพุทธศาสนา โดยทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่อไปนี้

1.1 ลักษณะและระดับของ คุณธรรมก้านพรหมวิหารสี่ ของนิสิตที่ต่างสาขาวิชาชีพ และระดับชั้น

1.2 แบบแผนและปริมาณความสัมพันธ์ระหว่าง ความวิตกกังวล กับคุณธรรมก้าน พรหมวิหารสี่

2. จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะมีประโยชน์

2.1 เป็นการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรจริยศึกษา

2.2 ในการวางแผนการสอน

2.3 ในการแนะแนว

2.3.1 เนื่องจากนักแนะแนวมีหน้าที่แก้ไขปัญหาทางด้านบุคลิกภาพ และส่งเสริมคุณธรรมให้กับนิสิต ก็ย่อมจะใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยในการแนะแนวเป็นรายบุคคล เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมสำหรับการประกอบอาชีพด้วยความมีธรรมะ

2.3.2 เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ขณะนี้ ยังขาดการเชื่อมโยงกับหลักสูตรโดยตรง ผลการวิจัยนี้จะให้แนวทางการจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรโดยตรง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

1.1 นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน

1.2 นิสิตคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- ก. สาขาวิชาชีพ
  - นิสิตครู
  - นิสิตแพทย์

- ข. ระดับชั้น
  - ชั้นปีที่ 1
  - ชั้นปีที่ 4

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- ก. พรหมวิหารสี่
  - เมตตา
  - กรุณา

- มุทิตา
  - อุเบกขา
- ข. ความวิตกกังวล
- ความวิตกกังวลค่านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว
  - ความวิตกกังวลค่านกล้าสังขม - ซื่ออาย
  - ความวิตกกังวลค่านระวาง - ไร้วางใจ
  - ความวิตกกังวลค่านหวาคกลัว - ประสาหมั่นคง
  - ความวิตกกังวลค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง
  - ความวิตกกังวลค่านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

1. พรหมวิหารสี่ (Four Devine States of Mind) หมายถึงคุณธรรมที่ประกอบด้วย 4 อุปลักษณะคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา
2. เมตตา (Loving kindness) หมายถึงการบำเพ็ญประโยชน์ ก่อความสุขให้ผู้อื่นอย่างทั่วถึง ไม่ลำเอียง ด้วยความรัก ความปรารถนาดี ความควรแก่สถานการณ์ และความสามารถของตน โดยที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน ตลอดจนการจะใคร่ซึ่งโทษะ และพยานาถ อันเป็นเหตุก่อความเกือกร้อนแก่ผู้อื่น
3. กรุณา (Compassion) หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ด้วยความสงสารเห็นใจ ความควรแก่สถานการณ์ และความสามารถของตน โดยที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน รวมทั้งการไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นให้เป็นทุกข์
4. มุทิตา (Sympathetic Joy) หมายถึง ความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ เมื่อเขาได้ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ โดยปราศจากริษยา และไม่ไถ่หวังผลพลอยได้จากการที่ผู้อื่นได้ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ นั้น
5. อุเบกขา (Neutrality หรือ Equanimity) หมายถึง การวางตนเป็นกลาง มีใจยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง รวมทั้งการทำใจได้เมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์แล้ว

ไม่สามารถช่วยเหลือได้ และไม่เข้าทีมเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความล้มเหลวในการทำงานต่าง ๆ

ลักษณะทั้ง 4 นี้ สามารถวัดได้โดยแบบสอบถามวัดพรหมวิหารสี่ ซึ่งผู้วิจัยร่วมกันสนองศรี รุคศิษฐ์ ได้สร้างขึ้น ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำ หมายความว่ามีความมีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ต่ำ และผู้ที่ได้คะแนนรวมสูง หมายความว่ามีความมีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่สูง

6. ความวิตกกังวล (Anxiety) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกไม่สบายใจ ถึง เครียด ซากความมั่นคง หรือเกิดความกลัวขึ้น เมื่ออยู่ในสภาพอารมณ์นี้ บุคคลจะแสดงพฤติกรรม มี อารมณ์อ่อนไหว (Affected by feeling) ซื่อาย (Shy) ระแวง (Suspecting) หวาดกลัว (Apprehensive) ไม่มีวินัยในตัวเอง (Undiscipline Self-Controlled) และเคร่งเครียด (Tense)

ความวิตกกังวลวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ วิรุพุทธ และ นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ นวลละออ เจียมสุวรรณ ได้เรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดยมีเกณฑ์ว่าผู้ที่ได้คะแนนระแวง - ว่างใจ (L^+) สูง ค่านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง (O^+) สูง ค่านเคร่งเครียด - ผอคลาย (Q_4^+) สูง ค่านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว (C^-) ต่ำ ค่านกล้าสังคัม - ซื่อาย (H^-) ต่ำ และ ค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง (Q_3^-) ต่ำ ถือว่ามีความวิตกกังวลสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนระแวง - ว่างใจ (L^-) ต่ำ ค่านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง (O^-) ต่ำ ค่านเคร่งเครียด - ผอคลาย (Q_4^-) ต่ำ ค่านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว (C^+) สูง ค่านกล้าสังคัม - ซื่อาย (H^+) และ ค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง (Q_3^+) สูง ถือว่าเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำ เป็นผู้พอใจในชีวิต แต่คาดคะเนค่ามาก ๆ อาจจะขาดแรงจูงใจในการทำงานได้

การวิจัยนี้ พฤติกรรมที่แสดงถึงความวิตกกังวล แบ่งออกเป็นองค์ประกอบของพฤติกรรมใหญ่ 6 องค์ประกอบ (ตามแนวของ Cattell) ดังนี้

6.1 ค่าน C อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ผู้ที่ได้คะแนนสูง (C^+) คือ ผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Mature) เยือกเย็น มั่นคงไม่หวั่นไหว มองชีวิตตามความเป็นจริง ไม่มีอาการเหนื่อยหน่ายทางประสาท ผู้ที่ได้คะแนนต่ำ (C^-) คือผู้ที่ไม่วุฒิภาวะทาง

อารมณ์ (Immature) อารมณ์ไม่คงที่ ขาดความอดทน เปลี่ยนแปลงง่าย มีอาการเหนื่อยทางประสาท หงุดหงิด กังวลใจ

6.2 ค่าน H กล้าสังคม - ช้าาย ผู้ที่ไคคะแนนสูง (H^+) คือผู้ที่กล้าสังคม (Socially - bold) ชอบผจญภัย ชอบพบปะผู้คน คล่องแคล่ว เป็นมิตรกับคนอื่น มีอารมณ์และความสนใจในศิลปะ ผู้ที่ไคคะแนนต่ำ (H^-) คือผู้ที่ช้าาย (Shy) ช้าลาค หลีกเลี้ยงการเผชิญหน้ากับเพศตรงข้าม ไม่ชอบติดต่อกับผู้อื่น

6.3 ค่าน L ระวัง - ไว้วางใจ ผู้ที่ไคคะแนนสูง (L^+) คือผู้ที่ไม่ไว้วางใจใคร (Suspecting) คือความเห็นของคนเป็นใหญ่ ช่างระวัง อิจฉาริษยา ผู้ที่ไคคะแนนต่ำ (L^-) คือผู้ที่ไว้วางใจคนอื่น (Trusting) ยอมรับคนอื่นเข้ากับคนอื่นได้ง่าย ปรับตัวได้ ไม่อิจฉาผู้อื่น

6.4 ค่าน O ทวาดกลัว - ประสาหมั่นคง ผู้ที่ไคคะแนนสูง (O^+) คือผู้ที่ทวาดกลัว (Apprehensive) ตื่นเต้น ตกใจง่าย มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย เศร้าหมอง ชอบคิดตนเอง ผู้ที่ไคคะแนนต่ำ (O^-) คือผู้ที่ประสาหมั่นคง (Placid) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ราวเรียงแจ่มใส ปราศจากความกลัวและไม่วิตกกังวล

6.5 ค่าน Q₃ ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง ผู้ที่ไคคะแนนสูง (Q_3^+) คือผู้ที่ควบคุมตนเองได้ (Controlled) ทั้งในค่านอารมณ์และพฤติกรรม รุกากะเทศะ มีวินัยในตนเอง สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม ผู้ที่ไคคะแนนต่ำ (Q_3^-) คือผู้ที่ควบคุมตนเองไม่ได้ (Uncontrolled) ทำอะไรตามสบาย ไม่มีระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามกฎของสังคม ไม่มีวินัย มีความขัดแย้งในตนเอง

6.6 ค่าน Q₄ เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย ผู้ที่ไคคะแนนสูง (Q_4^+) คือผู้ที่มีความเครียด (Tense) มีแรงกระตุ้นสูง ตื่นเต้นตกใจง่าย หงุดหงิด ใจร้อน ผู้ที่ไคคะแนนต่ำ (Q_4^-) คือผู้ที่ทำอะไรตามสบาย (Relaxed) ไม่เคร่งเครียด ไม่วิตกกังวล ใจเย็น ในสถานการณ์บางอย่าง ความพอใจจนเกินไปอาจนำไปสู่ความเกียจคร้าน ผลงานไม่ดี เพราะมีแรงจูงใจต่ำ

7. นิสิตกรู หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 1 และ 4 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย-เชียงใหม่

8. นิสิตแพทย์ หมายถึง นิสิตชั้นปีที่ 1 และ 4 ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่
9. ระดับชั้น หมายถึง ระดับชั้นเรียน ของนิสิตทั้ง 2 สาขาวิชา.

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพรหมวิหารสี่

ปิ่น มุกข์นิตย์ (ปิ่น มุกข์นิตย์ 2506 : 14) กล่าวว่า พรหมวิหารสี่หมายถึงธรรมะสำหรับผู้ใหญ่ พรหมวิหารเป็นศัพท์ทางพุทธศาสนา ซึ่งคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ จำเป็นต้องมีไว้ในตน จึงจะเป็นที่เคารพของผู้น้อยและไม่เสียความเป็นผู้ใหญ่

ชลอ อุทกภาชนัน (ชลอ อุทกภาชนัน 2514 : 432) ได้เสนอแนะว่า พรหมวิหารสี่ควรนำมาใช้ปฏิบัติสำหรับบุคคล ผู้ซึ่งมีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์โดยทั่วไป เพื่อให้สังคมของชุมชนต่าง ๆ อยู่ร่วมกันด้วยความสุขและสันติ และช่วยเหลือเผื่อแผ่อุปการะซึ่งกันและกัน ตามหลักมนุษยสัมพันธ์ และมนุษยชน นอกจากนี้ จำลอง พลเดช (จำลอง พลเดช 2520 : 418) ยังได้กล่าวอีกว่า ผู้ใดสามารถยึดหลักธรรมพรหมวิหารสี่ไปปฏิบัติได้แล้วก็ย่อมประสบผลสำเร็จ และมีความก้าวหน้าในกิจการงานที่ตนรับผิดชอบ

ญาณโพนิกา มหาเถระ (ญาณโพนิกา มหาเถระ 2519 : 1 - 2) ได้กล่าวถึงพรหมวิหารสี่ว่าเป็นความประเสริฐสุด 4 สถาน เป็นแนวทางที่ถูกต้องสำหรับปฏิบัติคือสรรพสัตว์ เป็นปัจจัยอันสำคัญในการผ่อนคลายความเครียด เป็นเครื่องลดความแตกต่างกันในสังคม เป็นวิธีการสร้างความสอดคล้องกลมกลืนในสังคม เป็นการแสดงถึงน้ำใจ เป็นการเสริมสร้างความรัก ความปรองดองขึ้นแทนความหลงตัว และความถือตัว

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ 2520 : 120 - 121) ได้กล่าวว่า ความเป็นผู้ใหญ่นับได้ด้วยความที่เรียกว่า "พรหมวิหารสี่" ซึ่งก็คือจิตที่กระทบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

สังข์ของเมตตา

จากพระไตรปิฎกมหาวิคิตถารนัย (พระไตรปิฎก 2500 : 299) อธิบายคำว่า เมตตาได้แก่จิตที่คิดอยากให้อันอื่นอยู่เป็นสุขเสมอไป คิดจะให้เป็นสุขทุกทั่วหน้า คนธรรมกายยอม

อยากได้ความสุขของตัวเอง กับผู้ที่คนรักโกรธนับถือ มีมารดา บิดา บุตร ภรรยา เป็นต้น
เท่านั้น ส่วนคนอื่นๆจะเป็นทุกข์อย่างไรก็ไม่ว่า เมื่อผู้ใดพยายามทำให้มีเมตตาเท่าสามัญชนทั้งหลาย
ได้ ผู้นั้นจึงใคร่ชื่อว่า เจริญเมตตา

พระกวีวรรณ (พระกวีวรรณ 2502 : 430 - 431) กล่าวว่า เมตตา
แปลว่า ความรัก ความปรารถนาให้เป็นสุข ผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่จริง ๆ นั้นจะขาดธรรมข้อนี้เสีย
มิได้ และต้องแผ่ความรักให้กว้างขวางออกไปทุกที นับตั้งแต่รักตนเองก่อนแล้วก็มีบิดา มารดา
ญาติพี่น้อง มิตรสหาย ตลอดจนไปจนถึงศัตรู และสัตว์ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อการสร้างมิตรภาพและ
ภราดรภาพในระหว่างกันยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทำให้เห็นคุณค่าของชีวิตมากขึ้น ผู้ที่รักษาศีล ข้อปาณา-
ติบาต ๆ ได้อย่างจริงจังนั้นจะต้องมีธรรมข้อนี้ประจำใจเสมอ ส่วน คีกรุทธิ ปราโมช
(คีกรุทธิ ปราโมช 2516 : 38) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้ที่มีเมตตาจึงจะเรียกว่าผู้อยู่ในธรรม
ผู้นั้นกล่าวกันว่าผู้อยู่ในศีล เมตตา หมายถึง มีความเมตตาต่อชีวิตมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย
พยายามเกื้อกูลชีวิตต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นสุขตามควร ที่เป็นความดีที่เราควรกระทำ เมืองไทย
เรานั้นแก่ศีล เมื่อไม่ฆ่าสัตว์ก็ถือว่าดีแล้ว แต่เมื่อเห็นสัตว์ตกทุกข์หรือได้รับบาดเจ็บไม่เห็นมีใคร
สนใจ เพราะคนไทยเราไม่มีเมตตา มีแต่ศีล โดยยึดถือว่าไม่ฆ่าสัตว์ก็พอแล้ว เราไม่ได้คิดถึง
เมตตา

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 5 - 10) ได้กล่าวถึงเมตตาว่าคือความรัก
ความปรารถนาดี ทำให้เกิดมีการบำเพ็ญประโยชน์และความสุข ควบคู่ความเสียสละที่ไม่มีการเห็น
แก่ตัว เมตตาเกิดขึ้นด้วยเหตุคือการแลเห็นความดั่งาม ซึ่งจะคงไม่ใช่เกิดจากเสนาหา และ
ความเมตตาเมื่อมีขึ้นก็จะกำจัดพยาบาทให้หมดไป

สมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระญาณสังวร 2516 : 72) ได้เปรียบคุณธรรม
ข้อนี้ว่าเหมือนน้ำที่ เป็นเครื่องดับไฟ คือโศสะพยาบาท เป็นเครื่องชูใจให้แจ่มชื่นบาน ไม่มีเวร
มีกรรมต่อใคร ๆ เพราะเมตตาปรารถนาให้ผู้อื่นก็เป็นปฏิริยาให้ผู้มีเมตตาจิตใจเองไม่มีเวร มีภัยต่อ
ใครทั้งหมด ถ้าคนยังมีทุกข์ภัย เวร อยู่ก็ต้องว่าเมตตายังไม่บริสุทธิ์ ผู้มีจิตใจรักใคร่สนิทสนม
ปรารถนาให้เป็นสุข ปราศจากโศสะพยาบาท ทุกข์ภัยเวร ชื่อว่าผู้ที่เมตตา ผู้มีเมตตาเมื่อถูก
ผู้อื่นล่วงเกินยอมให้อภัยได้ ไม่เกิดโศสะ ถึงต้องใช้ขันติ

ปรีชา ช่างขวัญยืน (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2520 : 89) กล่าวถึงพรหมวิหารข้อแรกว่าเป็นวิธีแก้ความเกลียดชัง อิจฉาริษยา ความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว เพราะความเมตตาเป็นธรรมชาติที่ความสุขของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการลดความสำคัญของตนเอง และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยแท้จริง เพราะมีความปรารถนาเช่นนั้นอยู่แล้ว

สังกัของกรุณา

พระกวีวราญาม (พระกวีวราญาม 2502 : 431) กล่าวว่า กรุณาแปลว่าความสงสาร คิดจะช่วยโยให้พ้นทุกข์ เมื่อเราเห็นใครก็ตามจะเป็นบุตรหลาน หรือคนในบังคับบัญชา ตลอดจนคนศัตรู และสรรพสัตว์ได้รับความทุกข์ ก็ต้องมีจิตใจสงสาร คิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์เสมอ เพราะคนเราจะเห็นอกเห็นใจกันจริงๆ ก็เมื่อเวลาได้รับความทุกข์นี้เอง ความจริงนั้นเราล้วนแต่แบกทุกข์มาตั้งแต่เกิดแล้วคนละมาก ๆ ที่เดียว จึงควรจะช่วยเหลือกัน ขจัดทุกข์เหล่านั้นให้หมดไป อย่าไปทำให้เขาเป็นทุกข์ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกเลย ผู้ใหญ่ที่แท้จริงจะต้องมีธรรมชื่อนี้อยู่ในใจเสมอ

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 12 - 14) ได้กล่าวว่า กรุณานั้นเกิดขึ้นด้วยเหตุก็คือ การได้เห็นผู้อื่นต้องสูญเสียความสุข ต้องมีทุกข์ มีอันตราย ด้วยเหตุนี้กรุณาเกิดขึ้นที่ผู้ใด ผู้นั้นจะต้องไม่มีวิหเสสา คือ เมื่อผู้อื่นต้องสูญเสียสิ่งซึ่งเป็นที่รัก ต้องประสบอันตรายมีความทุกข์ ก็เกิดความตั้งใจ พอใจ นอกจากจะไม่มีวิหเสสาแล้ว ผู้ที่มีกรุณาต้องไม่มีโสกะอีกด้วย โสกะคือการที่กลับมากคิดว่า ถ้าตนต้องสูญเสียหรือมีความทุกข์ก็เกิดอาการเศร้าหมอง

ปรีชา ช่างขวัญยืน (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2520 : 89) ได้กล่าวถึงพรหมวิหารข้อสองว่าเป็นธรรมที่สนับสนุนข้อแรก กล่าวคือ มนุษย์ยอมต้องทนทุกข์กันทุกคน ทุกข์ต่าง ๆ กัน ทุกข์มากบ้าง น้อยบ้าง ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุขนั้นจะเป็นผลสำเร็จได้ก็ด้วยการช่วยให้เขาพ้นทุกข์ทั้งที่เป็นความทุกข์โดยธรรมชาติ เช่น ความทิว ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นต้น และทั้งที่ความทุกข์ในสังสารวัฏ คือความทุกข์ทางใจต่าง ๆ ทุกข์อย่างแรกอาจช่วยได้ด้วย อามิสทาน หรือ วัตถุทาน ส่วนความทุกข์อย่างหลังช่วยด้วยธรรมทาน คือการสอนให้ปฏิบัติธรรม แต่การช่วยเหลือก็ยังมีหลักสำคัญของการให้ทานคือให้ตามกำลังของตน อย่าให้กลับเป็นความทุกข์แก่ตน เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นเท่ากับเป็นการรับ

ทุกข์แทนผู้อื่น ไม่ใช่เป็นการทำให้หมกหมองทุกข์ไป

สังข์ กัปของมุกิตา

พระกวีวรรณ (พระกวีวรรณ 2502 : 431 - 432) กล่าวว่า มุกิตา แปลว่า พลอยยินดีในเมื่อผู้อื่นได้คือ ลักษณะของบุญใหญ่ที่แท้จริงนั้นจะต้องรู้จักส่งเสริมบุญนอกรให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ต้องไม่มีจิตคิดริษยาผู้น้อย ผู้อยู่โตบังคับบัญชาการส่งเสริมให้กำลังใจเขาให้หาความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่พอเห็นเขาได้ก็แล้วก็อิจฉาทารอน คนที่เป็นบุคคลที่เราควรส่งเสริมให้มากที่สุด เพื่อจะได้มีกำลังใจ ในอันที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่สังคมประเทศชาติต่อไป เราตอ้งนึกเสมอว่าเขาได้สร้างคุณความดีไว้ เราจึงได้ก็แล้วเราตอ้งแสดงความยินดีอนุโมทนาด้วย บุญใหญ่ที่แท้จริงจำต้องมีคุณธรรมซ่อนนัยด้วย

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 14 - 15) ได้กล่าวว่า มุกิตา คือ อากาการพลอยชื่นชมยินดีด้วยจริงใจต่อผู้อื่นในเมื่อผู้อื่นได้คือ ไคลยภ ยศ สุข มุกิตานี้เกิดขึ้นมาจากเมตตา จึงมีความปรารถนาดีเป็นพื้นฐาน เมื่อความปรารถนาดีเป็นผลก็เกิดอาการชื่นชมยินดี โดยที่ตอ้งไม่มี ปหาสะเกิดขึ้น ปหาสะ หมายถึง การพลอยยินดีต่อผู้อื่นด้วยความหวังว่าตนจะไ้รับ ลาภ ไ้ยศไปด้วย มุกิตานี้ไ้ช่วยให้จิตใจพ้นจากริษยา คือ อากาการที่ทนไม่ไ้ได้ เพื่อเห็นว่าผู้อื่นได้คือ ไคลยภ ยศ มีความสุขความเจริญเกินหน้าตัวไป

จ. เปรียญ (เปรียญ 2515 : 238) มีความเห็นว่า หมู่ คณะ สมาคม และชาติใด ๆ จะเจริญตงมั่นอยู่ไ้ ก็เพราะหมู่ชน พลเมืองของหมู่คณะ สมาคมของชาตินั้น ๆ มีธรรมสามัคคีพร้อมเพรียง รู้จักหน้าที่ของตน พลอยยินดีแสดงมุกิตา เมื่อผู้อื่นไ้รับความดีงามเป็นต้น ทั้งนี้ยอมมีแต่ความเจริญ และความสงบสุขโดยฝ่ายเดียว ทั้งนี้เนื่องด้วยโลกกับธรรมเป็นของคู่กัน จะแยกออกจากกันเสียมิไ้ สมัยใดโลกดิมธรรม ละเลยต่อธรรม คนในโลกเต็มไปด้วยความริษยา ความเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ส่วนรวม รวมความว่าการมีมุกิตาจิตไม่คิดริษยาใด ๆ นั้นยอมเป็นการรักษาดนและผู้อื่นให้พ้นภัย ทำให้เกิดความสามัคคี กลมเกลียวไม่แตกร้างกัน เป็นการปลูกไมตรีมีความน้อมนึ่งกันและกันอย่างนี้ โลกยอมเจริญและมีความสงบสุข หากมีแต่ความคิดริษยาโดยเห็นเขาไ้ก็ ตนอยุ่ไ้ได้ เทียบย้ายห่าลายล้างความดีงามอยู่เรื่อย ก็สมด้วยธรรมภาษิตที่ว่า ความริษยาเป็นเหตุทำให้โลกฉิบหาย

ปรีชา ช่างขวัญเงิน (ปรีชา ช่างขวัญเงิน 2520 : 89) ได้กล่าวถึงพรหมวิหารข้อสามว่าคือความพลอยยินดี เป็นเครื่องทักมานะของผู้ปฏิบัติ กล่าวคือไม่รู้สึกลัวตนต้องดีกว่าคนอื่น เพราะรู้สึกเช่นนั้น ทำให้เราชมคนอื่น เมื่อเห็นคนอื่นได้ดีกว่าก็อิจฉาริษยา จนถึงกลั่นแกล้ง หาทางให้เขาไม่ได้อะไรทั้ง ๆ เกิดเป็นศัตรูกันขึ้นในที่สุด ความพลอยยินดีจะทำให้จิตใจเราไม่ขมัวด้วยอำนาจของความถือตัวและความอิจฉาริษยา ทั้งยังทำให้ผู้ที่เราพลอยยินดีด้วย เกิดความพอใจ และรู้สึกว่าเราเป็นมิตรด้วยความจริงใจ ไม่แก่งแย่งแข่งดีกับเขา ถ้าคนเราคิดได้เช่นนั้นก็จะสนับสนุนให้เจริญขึ้น ความเจริญก็จะเกิดขึ้นกับส่วนรวมด้วย ธรรมข้อนี้ยังเป็นเครื่องแก้ความโลภ คือความอยากได้สิ่งที่ยื่นมือไปคว้า

สังกัของอุเบกขา

พระภิกษุญาณ (พระภิกษุญาณ 2502 : 432) กล่าวว่า อุเบกขา แปลว่า ความวางเฉย ความยุติธรรม หรือวางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างนั้น ข้างนี้ ผู้ใหญ่ทุกคนจำต้องมีความยุติธรรม ไม่แสดงความลำเอียงให้ปรากฏ มิฉะนั้นคนที่ทำความดีแต่ไม่ได้รับกียรติยกย่องเท่าที่ควร จะเสียกำลังใจ ไม่เป็นอันทำความดี ก็หันมาใช้วิธีประจบสอพลออันไม่ก่อประโยชน์ใด ๆ ให้แก่สังคมเลย แม่พ่อกันที่มีลูกมาก ๆ ก็เช่นเดียวกัน ถ้าลำเอียงรักลูกไม่เท่ากัน ผู้ใหญ่จะต้องให้ความยุติธรรมแก่บุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเท่า ๆ กัน แม่ผู้ที่เราไม่ชอบจะถึงซึ่งความวิบัติ ก็ไม่ตั้งใจเพราะความวิบัติของเขา หรือเมื่อคนที่เรารักทำผิด ก็ไม่หาวิธีปิดปิดความผิดนั้น ๆ ใครผิดก็ไปตำหนิ ใครถูกก็สนับสนุน ถ้ายังอยู่ในวิสัยที่พอช่วยได้โดยไม่เสียความเป็นธรรมก็ช่วยช่วย ถ้าหากว่าการช่วยนั้นจะทำให้ขาดความเป็นธรรมแล้ว ก็ต้องปล่อยให้ตามเรื่องถือว่าเป็นกรรมของเขา เขาสร้างกรรมอย่างไรก็ไม่ต้องเสวยผลกรรมอย่างนั้น

สมักร บุรวาส (สมักร บุรวาส 2502 : 281) กล่าวลักษณะของอุเบกขาว่ามีความอย่างยิ่งในการกำจัดทุกข์ เพราะหากเวทนาของเราถูกปรับให้เป็นอุเบกขาได้แล้ว เราก็พ้นทุกข์ไปเสียจากความสุข และทุกข์ซึ่งเกิดคู่กัน การชนะทุกข์จึงเป็นการทำให้เป็นอุเบกขานั้นเอง เวทนาการชนิดสุขและทุกข์นั้น มีต้นเหตุมาจากปมแห่งจิต 2 ประการ คือปมจาก

กามราคะหรือกามกัณฑ์ให้ได้ ที่นี้ทุกขก็คอย ๆ จางลง ความสุขก็จะคอย ๆ ปรากฏขึ้น

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 16 - 19) ได้กล่าวว่ อูเบกขา คือ อากาการที่เห็นเหตุการณตามอาการที่เกิดขึ้น ตามความหมาย หมายถึงการวางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างไหน ในคราวที่จะให้ความเป็นธรรมแก่คนทั้ง 2 ฝ่ายขึ้นไป มีใจยุติธรรม ไม่ลำเอียง ควยอำนาจจกคติ โดยที่อูเบกขามีลักษณะตรงกันข้ามกับปฏิกษะ และอนุนยะ ปฏิกษะ คือการผูกใจ อยู่ก่อนแล้วว่าผู้ชว ผู้ฉว ควยอำนาจความไม่พอใจที่มีอยู่กับผู้อื่น ส่วนอนุนยะ ก็คือ การผูกใจไว้ก่อนว่าผู้ฉว ผู้ประณีตควยอำนาจความพอใจที่มีอยู่กับพวกนั้น

ปรีชา ชางชวณียัน (ปรีชา ชางชวณียัน 2520 . 89 - 90) ได้กล่าวถึง พรหมวิหารข้อสี่ว่าเป็นความวางเฉยไม่ยินดี และไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ เมื่อเราพยายามช่วยแต่เขาไม่รับ และเกิดผลร้ายก็คงดีว่าพินวิสัยที่เราจะช่วยได้ แต่ก็ไม่ควรซ้ำเติม เพราะจะทำให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ หมกกำลังใจ จะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด หรือเป็นศักรุกกับเรา ในเรื่องที่เราช่วยไม่ได้และเกิดผลร้ายขึ้นก็คงวางเฉยไว้ไม่เสียใจว่าเราไม่สามารถช่วยเขาได้ คงดีว่าความทุกขเป็นของธรรมดาที่ทุกคนต้องประสบ เมื่อแก้ไขไม่ได้ก็ควรรับ ก็คงทน คุณธรรมข้อนี้เป็นการละอคติทั้ง 4 คือ รัก โลภ โกรธ หลง แล้ววางเฉย เช่นเมื่อเราจะช่วยใครแล้วเขาไม่รับ และเกิดผลร้ายก็ให้อภัย ไม่ซ้ำเติม หรือผู้ที่เราจะช่วยนั้นอยู่ในวิสัยที่เหลือจะช่วยก็คงให้อูเบกขา ข้อที่พึงทราบก็คือ การวางเฉย จะนับเป็นอูเบกขา พรหมวิหาร ก็เมื่อได้ปฏิบัติตามหลักข้อ 1, 2 และ 3 (คือเมตตา กรุณา และมฤติกา) มาแล้วเท่านั้น หากวางเฉยโดยมิได้ปฏิบัติพรหมวิหารข้ออื่น ๆ ไม่จัดว่าเป็น อูเบกขา พรหมวิหาร

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล

ความหมายของความวิตกกังวล

อิงลิช (English. 1958 : 35) ได้ให้ความหมายของความวิตกกังวลไว้ดังนี้

- 1. ความวิตกกังวล เป็นสภาวะของความไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากความปรารถนาอันแรงกล้า และแรงขับ ไม่ว่าจะไปถึงเป้าหมายที่ต้องการได้

2. ความวิตกกังวล หมายถึง ความกลัวอันว่ารุนแรง สับสน ว่าอาจมีสิ่งที่ไม่เลวร้ายเกิดขึ้นในอนาคต
3. ความวิตกกังวล หมายถึง ความกลัวที่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจสังเกตเห็นได้เฉพาะอยู่ในระดับต่ำ
4. ความวิตกกังวล หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองถูกขู่เข็ญ เป็นการขู่เข็ญที่นากลัว โดยที่บุคคลนั้นก็ไม่อาจบอกได้ว่า สิ่งที่เขา รู้สึกว่ามาขู่เข็ญคืออะไร

เจอซิล (Jersild. 1968 : 348) กล่าวว่า ความกลัวและความวิตกกังวล (fear and anxiety) เป็นการตอบสนองต่ออันตราย หรือการสู้ซึ่งอาจจะรู้หรือไม่รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร

ฮอลด์ กับ ลินเชย์ (Holl and Lindzey. 1970 : 44) ได้กล่าวถึงความวิตกกังวล ความทุกข์ในบุคลิกภาพของ ฟรอยด์ ว่าความวิตกกังวล หมายถึงสภาวะของความตึงเครียดเป็นแรงผลักดันคล้ายกับความหิว หรือความรู้สึกทางเพศ แต่ต่างกันตรงที่ว่าสภาวะดังกล่าวไปไม่ได้เกิดจากสภาวะร่างกายภายใน แต่อาจสาเหตุมาจากภายนอก เมื่อความวิตกกังวลถูกเร้าให้เกิดขึ้น มันจะสร้างแรงจูงใจใหม่บุคคลจะทำอะไรบางอย่าง โดยที่หลีกเลี่ยงไปให้พ้นจากสภาพที่ถูกขู่เข็ญ หักห้ามแรงกระตุ้นภายในที่นากลัวอันตราย หรือเรื่องซึ่งความรู้สึกนึกชอบก็ไม่ได้ทั้งสิ้น

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ ฟรอยด์

กระบวนการของบุคลิกภาพ ส่วนใหญ่ถูกควบคุมจากความจำเป็นที่สนองความต้องการที่ได้จากการเปรียบเทียบระหว่างสัญชาตญาณของสิ่งที่ต้องการกับวัตถุในโลกภายนอก บุคคลในสิ่งแวดล้อมที่รอบตัวจะช่วยจัดหาอาหารให้เมื่อหิวโหย ให้น้ำให้เมื่อกระหาย นอกจากนั้นแล้วโลกภายนอกยังมีบทบาทในการกำหนดจุดหมายปลายทางของบุคลิกภาพอีกด้วย สิ่งแวดล้อมประกอบด้วยเขตอันตราย และสภาพที่ปราศจากความมั่นคง เป็นสิ่งที่จะต้องขู่เข็ญบุคคลได้เท่า ๆ กับที่จะสนองความต้องการ สิ่งแวดล้อมที่อำนาจที่จะทำให้เจ็บปวดเท่า ๆ กับทำให้ความสุขสบายมาให้ และเพิ่มความตึงเครียดเท่า ๆ กับลดความตึงเครียด

เมื่อถูกขู่จะทำให้เจ็บปวดหรือถูกขู่จะถูกทำลาย บุคคลยอมจะมีอาการหวาดกลัวถ้าเขาไม่ร่วมมือสู้ คนที่ถูกขู่มักจะไม่เต็มใจไปด้วยหวาดหวั่น ง่ายเพราะเหลือความสามารถที่อีโก้ (ego) จะทนทานต่อสิ่งเร้าที่รุนแรง อีโก้ จะท่วมท้นไปด้วยความวิตกกังวล

พรอยด์ ใ้แบ่งความวิตกกังวลของบุคคลออกเป็น 3 ชนิดด้วยกันคือ

1. ความวิตกกังวลตามความจริง (Reality Anxiety) คือความกลัวต่ออันตรายจากโลกภายนอก ซึ่งความวิตกกังวลชนิดนี้มีผลก่อให้เกิดความวิตกกังวลอีกสองแบบคือ ความวิตกกังวลแบบโรคประสาท และความวิตกกังวลแบบมีศีลธรรม

2. ความวิตกกังวลแบบโรคประสาท (Neurotic Anxiety) เป็นความกลัวที่สัญชาตญาณจะพ้นจากการควบคุม และทำให้ต้องทำในสิ่งที่จะต้องถูกลงโทษ ความกลัวการถูกลงโทษมีมากกว่าความกลัวที่สัญชาตญาณจะหลุดพ้นจากการควบคุม ความวิตกกังวลแบบนี้มีรากฐานมาจากความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะเด็กเคยถูกพ่อแม่หรือผู้เฒ่าอำนาคกลงโทษการกระทำ ซึ่งเด็กทำไปตามแรงกระตุ้น

3. ความวิตกกังวลแบบมีศีลธรรม (Moral Anxiety) เป็นความกลัวต่อความรู้สึกรับผิดชอบ (conscience) บุคคลที่มีการพัฒนา ซุปเปอร์อีโก (superego) มาดี ก็จะมี ความละอายต่อความผิด เมื่อใดคิดหรือทำสิ่งที่ไม่ตรงกับหลักศีลธรรมที่ได้รับการอบรมมาตั้งแต่เด็ก ความวิตกกังวลแบบนี้มีรากฐานมาจากความเป็นจริงเหมือนกัน เพราะคนเราในอดีตเคยถูกลงโทษ จึงเกิดความกลัวว่าจะถูกลงโทษอีก

ปฐมแบบของความวิตกกังวลทุก ๆ มาทั้งหมดยกของชีวิตแต่ละคนคือความกระเทือนใจอย่างรุนแรง ในการเกิดมาสู่โลก ทารกที่เกิดใหม่ถูกห่อหุ้มด้วยสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งเขาไม่ได้เตรียมตัวรับ และไม่สามารถปรับตัวเข้าหาได้ ทารกต้องการสิ่งแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครอง จนกว่าอีโกของเขาจะมีโอกาสพัฒนาจนถึงขั้นที่สามารถจะควบคุมสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมได้

✓ ความวิตกกังวลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว และไม่สามารถจะแก้ไขด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นความวิตกกังวลที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง บุคคลจะลดความกลัวมาสู่ภาวะเหมือนทารกที่ช่วยตนเองไม่ได้ เมื่ออีโกไม่สามารถจะต่อสู้กับความวิตกกังวล โดยวิธีการอันมีเหตุผลก็จำต้องถอยกลับไม่ใช้วิธีการอันไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เรียกว่ากลวิธีปกป้องกันอีโก (defense mechanisms of the ego)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความวิตกกังวล

จากการศึกษาถึงความวิตกกังวลของ อ่ำพล โองเคลือบ (อ่ำพล โองเคลือบ

2515 : 20, 192 - 193) ที่ได้ทำการศึกษาในปี พ.ศ. 2515 ผลปรากฏว่าเด็กที่มีความวิตกกังวลต่ำ จะมีความเข้าใจในการอ่านสูง ส่วนเด็กที่มีความวิตกกังวลสูงจะอ่านเข้าใจได้น้อย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เกเนดี้ (Kenedy) ที่พบว่าความวิตกกังวลจะไปขัดขวางการเรียนรู้ที่ต้องใช้ภาษา การใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง และการทดลองของ โรมานโน (Romano), คาสตาเนดา และคณะ (Castaneda and Others) สรุปได้ว่า นักเรียนที่มีความวิตกกังวลในระดับปานกลาง และระดับต่ำ จะทำคะแนนในเรื่องความคิดรวบยอดได้ดีกว่า นักเรียนที่มีความวิตกกังวลสูง

วรรณิ รักรธรรม (วรรณิ รักรธรรม 2515 : 58 - 60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวล ความต้องการผลสัมฤทธิ์และความรู้สึกรับผิดชอบของ เด็กไทยเชื้อชาติไทย และเด็กไทยเชื้อชาติจีน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา และพัทลุง จำนวน 240 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบ กับความรู้สึกรับผิดชอบ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับความต้องการผลสัมฤทธิ์ และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการผลสัมฤทธิ์กับความรู้สึกรับผิดชอบ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ประณีต สุขอุดม (ประณีต สุขอุดม 2514 : 81) ที่ศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเกศ (socialization) และบุคลิกภาพระหว่างคนไทยกับคนจีน พบว่าเด็กที่มีการแสดงออกทางอารมณ์ในลักษณะเกรี้ยวกราด ตื่นเต้น ว้าวุ่น ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ที่มีความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถในการรับผิดชอบ

จำรอง เงินดี (จำรอง เงินดี 2519 : 56 - 58) และ วัญนา ศรีสัตย์วาจา (วัญนา ศรีสัตย์วาจา 2519 : 59 - 90) ได้ร่วมกันทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านิยมพิชิตราชธรรม ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 320 คน ผลปรากฏว่า ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมค่านิยมพิชิตราชธรรม ซึ่งได้แก่ ทาน บริจาค ความอ่อนโยน การไม่โกรธ ความอดทน สัจ ความซื่อตรง ความเพียร ความไม่เบียดเบียน และความไม่ประพฤตินอกเหนือของคลองธรรม ทั้งในเกณฑ์การรับรู้มาตรฐานสังคม และในเกณฑ์ทัศนคติภาพ

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า ความวิตกกังวล จะลดประสิทธิภาพในการเรียน การทำงาน และมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้สึกรับผิดชอบ และคุณธรรมค่านิยมพิชิตราชธรรม

สมมติฐานของการศึกษาคนควา

1. ความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
  - 1.1 ความวิตกกังวลค่านอารมณ์มั่นคง – อารมณ์อ่อนไหว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
  - 1.2 ความวิตกกังวลค่านกล้าสังขม – ซื่ออายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
  - 1.3 ความวิตกกังวลค่านควบคุมตนเองได้ – ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
  - 1.4 ความวิตกกังวลค่านระวาง – ใจว่างใจ มีความสัมพันธ์ทางลบกับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
  - 1.5 ความวิตกกังวลค่านหว่าดกลัว – ประสาหมั่นคง มีความสัมพันธ์ทางลบกับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
  - 1.6 ความวิตกกังวลค่านเคร่งเครียด – ผอนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
2. นิสิตแพทย์ มีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ สูงกว่านิสิตครู
  - 2.1 นิสิตแพทย์มีคุณธรรมค่านเมตตา สูงกว่านิสิตครู
  - 2.2 นิสิตแพทย์มีคุณธรรมค่านกรุณา สูงกว่านิสิตครู
  - 2.3 นิสิตแพทย์มีคุณธรรมค่านมุทิตา สูงกว่านิสิตครู
  - 2.4 นิสิตแพทย์มีคุณธรรมค่านอุเบกขา สูงกว่านิสิตครู
3. นิสิตชั้นปีที่ 4 มีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
  - 3.1 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีคุณธรรมค่าน เมตตา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
  - 3.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีคุณธรรมค่าน กรุณา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
  - 3.3 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีคุณธรรมค่าน มุทิตา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
  - 3.4 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีคุณธรรมค่าน อุเบกขา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1

เหตุผลเบื้องหลังสมมติฐาน

สมมติฐานข้อ 1

ข้อ 1.1 - 1.3

ในเมตตาสูตฺร พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ของการเจริญเมตตาไว้ 11 ประการ เช่น ยอมหลับเป็นสุข, ยอมตื่นเป็นสุข, จิตยอมตั้งมั่นโดยเร็ว, สิ้นหยาบของใจ ฯลฯ (กรมการศาสนา 2500 : 510 - 511) และ พระพุทธองค์ ยังได้ตรัสรับรองว่า บุคคลโลกิย์กาม เจริญเมตตาเพียงชั่วขณะก็เป็นผู้ชื่อว่าไม่ห่างจากญาณ ถ้าเจริญไ้มากจะมี อานิสงส์อย่างใหญ่หลวง ดังที่ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า "คุณภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุเจริญเมตตาจิต แม้อายุเพียง ลัดนิ้ว เทียน นั้น ภิกษุนั้นเรากล่าวว่า อยู่ไม่ห่างจากญาณ ทำตามคำสอนของ พระศาสดา ปฏิบัติตามโอวาท ไม่นับนับโทษบาปของชาวแวนแคว้นเปลว ก็จะกล่าวโดยถึงผู้ทำ เมตตาจิตไ้มากแล้ว" (กรมการศาสนา 2500 : 13 - 14) นอกจากนี้ ปรีชา ช่างขวัญยืน (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2520 : 88) ได้ทำการศึกษารายวิชาธรรมสังคัมในพุทธศาสนาในเชิงวิจารณ์ว่า ธรรมหมวดที่เรียกว่าพรหมวิหารสี่เป็นธรรมที่เป็นความรู้สึกต่อผู้อื่น โดยที่ควบคุมตนเองให้ เกิดความรู้สึกที่ เหมาะสมต่อผู้อื่น

ดังนั้นผู้วิจัยจึง คาดว่าคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความวิตกกังวล ด้านอารมณ์ฉุนเฉียว, ด้านกลาสังคม และ ด้านควบคุมตนเองได้

ข้อ 1.4 - 1.6

พุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ 2518 : 34) ได้กล่าวว่าการที่บุคคลได้ ปฏิบัติธรรมทางพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ย่อมจะทำให้เกิดมีร่างกายที่ จิตใจที่ สาเหตุของโรคภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์สมัยนี้แทบทั้งหมด มีมูลมาจากการขาดอนัมยทางจิต คือ จิตไม่ดี มีความวิตกกังวล เช่นเดียวกับ วศิน อินทสระ (วศิน อินทสระ 2520 : 85-86) ที่มีความเห็นว่า อะไรจะเป็นที่พึงของบุคคลที่มีความขัดแย้งทางจิตใจ และความคั่งเครียดทาง อารมณ์ได้เสมอด้วยศาสนธรรมเป็นไม่มี ศาสนธรรมจะช่วยผ่อนคลายความคั่งเครียดทางอารมณ์ ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งทางจิตใจได้อย่างยอดเยี่ยมที่สุด นอกจากนี้ ญาณโพนิกา มหาเถระ (ญาณโพนิกา มหาเถระ 2519 : 2) ได้อธิบายว่าความประเสริฐสุด 4 สถานอันได้แก่ เมตตา

กรุณา มุกิตา และอุเบกขานน เป็นปัจจัยอันสำคัญในการผ่อนคลายความเครียด
ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ จะมีความสัมพันธ์ทางลบ กับความ
วิตกกังวลด้านระแวง, ด้านหวาดกลัว และด้านเกรงเครียด

สมมติฐานข้อ 2

การแลนค (Garland) ได้ให้ทรรศนะว่าแพทย์จะต้องมีสมรรถวิสัยที่จะทำงาน
เกี่ยวข้องกับบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ แพทย์จะต้องมีความเข้าใจ มีความเห็นเห็น
และมีความรับผิดชอบในงานที่ทำอย่างดี (บร้งจ หมายมั่น 2518 : 74)
และ คาลบ (Kalb) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของแพทย์ไว้ว่า จะต้องมีความเมตตา กรุณา
มีความจริงใจต่อคนทุกประเภท พื่อใจที่จะติดต่อกับคน (อบอวล หกสุวรรน 2516 : 41)
นอกจากนี้ เอนจีแมน (Engeman) กล่าวว่าแพทย์ฝึกหัดนอกจากต้องมีความรู้ ความ
สามารถในทางวิชาแพทย์แล้ว ยังต้องมีความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และมีความเมตตา
ต่อคนไข้ (อบอวล หกสุวรรน 2516 : 42)

จากการศึกษาของ ไชยการ ทองแก้ว (ไชยการ ทองแก้ว 2520 : 65) พบว่า
นิสิตแพทย์มีคุณธรรมค่านหิริโอตัมปะ สูงกว่านิสิตครู ทั้งในเกณฑ์มาตรฐานสังคม และเกณฑ์ตนคาน
อัธภาพ คุณธรรมค่านหิริโอตัมปะนี้เป็นคุณธรรมที่เป็นพื้นฐาน และส่งผลถึงการมีคุณธรรมค่านพรหม-
วิหารสี่ของบุคคล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่านิสิตแพทย์จะมีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ มากกว่านิสิตครู

สมมติฐานข้อ 3

เนื่องมาจากชั้นเรียน มีส่วนสัมพันธ์กับระดับอายุอยู่มาก โดยทั่วไปนิสิตชั้นปีที่ 1
จะมีอายุอยู่ระหว่าง 17 - 19 ปี ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 4 จะมีอายุระหว่าง 22 - 24 ปี
(สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ 2518 : 15) สุชา และ สุรางค์ จันทรเฒ (สุชา และสุรางค์
จันทรเฒ 2513 : 25) ได้กล่าวว่า นำหนักสมองของมนุษย์ จะเจริญเต็มที่เมื่ออายุ 20 ปี
ดังนั้น นิสิตชั้นปีที่ 4 ที่มีอายุส่วนมากอยู่ในระหว่าง 22 ปี ย่อมจะเป็นผู้ใหญ่ และมีเหตุผลมากกว่า
เช่นที่ นวลศิริ เป่าโรหิต (นวลศิริ เป่าโรหิต 2515 : 32) ได้กล่าวถึงวัยรุ่นว่า วัยรุ่น
ที่มีอายุมากกว่าในช่วงเดียวกัน สามารถแก้ปัญหาด้วยเหตุผลได้ดีกว่า และลดอารมณ์ในการตัดสินใจ
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่านิสิตระดับชั้นปีที่ 4 จะมีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่มากกว่านิสิตระดับ

ชั้นปีที่ 1

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposivism Sampling) โดยที่เลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ระดับชั้นปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2521 จำนวน 120 คน และนิสิตคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระดับชั้นปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2521 จำนวน 120 คน รายละเอียด ดังแสดงไว้ในตาราง

ตาราง 1 แสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

สาขาวิชา	ระดับชั้น		รวม
	ปีที่ 1	ปีที่ 4	
ศึกษาศาสตร์	60	60	120
แพทยศาสตร์	60	60	120
รวม	120	120	240

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด คือ

1. แบบสอบถามวัดความวิตกกังวล
2. แบบสอบถามวัดพรหมวิหารสี่

รายละเอียดของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด มีดังนี้คือ

1. แบบสอบถามวัดความวิตกกังวล

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ เรมอนด์ บี. แคทเทล (Raymond B. Catell) สร้างขึ้นซึ่ง วิตฤทธิ วิเชียรโรติ นวลเพ็ญ วิเชียรโรติ และ นวลละออ เจียมสุวรรณ ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาไทย มีข้อความทั้งหมด 72 ข้อ

แบบสอบถามนี้มีอยู่ด้วยกัน 6 ด้านด้วยกันคือ

1. อารมณ์มั่นคง - อ่อนไหว
2. กล้าสังคม - ซื่ออาย
3. ระวัง - ใจกว้าง
4. หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง
5. ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง
6. เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

(๐) ในบางครั้งความรู้สึกว่าเหว และไรค่าจะเข้าครอบงำ แม้ว่าข้าพเจ้าจะอยู่ในกลุ่มของ ผู้คนในงานสังคม

- ก. ใช่   ข. ไม่แน่ใจ   ค. ไม่ใช่

การตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบจะต้องเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว จากที่มีให้เลือก 3 ข้อ โดยเลือกข้อที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตนมากที่สุด

เกณฑ์ในการให้คะแนน มีคะแนน 3 อย่างคือ 2, 1 และ 0 ตามที่กำหนดไว้ในแต่ละคำตอบของแต่ละข้อ ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด

ค่าความเชื่อมั่น

ตาราง 2 แสดงถึงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ความวิตกกังวลด้านต่าง ๆ	ความเชื่อมั่น
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.7684
กล้าสังคม - ขี้อาย	.8580
ระแวง - ไว้วางใจ	.8767
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	.7829
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.8748
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	.9027

2. แบบสอบถามวัดพรหมวิหารสี่

แบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้ร่วมกับ สนั่นศรี รุกคิษฐ์ สร้างขึ้นโดยดำเนินการสร้าง เครื่องมือนี้นี้

- ศึกษาความถูกต้องของแบบสอบถาม โดยศึกษาจากทฤษฎีและวิธีสร้างแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ และทัศนคติจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้
- ศึกษาจากความหมายรวมทั้งรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับพรหมวิหารสี่จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ จากการสนทนากับท่านบุญ ซึ่งสรุปความหมายของเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ดังแสดงในคำนิยามปฏิบัติการและศัพท์เฉพาะ
- สำรวจพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยใช้วิธี CIT (Critical Incidental Technique) จากพระอาจารย์ไพฑูริย์ธรรมราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ จำนวน 20 รูป
- สร้างแบบสอบถาม โดยนำเอาความหมายจากคำจำกัดความศัพท์เฉพาะและพฤติกรรมที่ได้นำไปสร้างสถานการณ์ของแบบสอบถาม โดยที่วัดถึงบทบาทในระบบทางสังคมทุกระบบ เน้นบทบาทในระบบเศรษฐกิจ แล้วให้ผู้ตอบคิดว่าจะทำเช่นนี้มากน้อยเพียงใด โดยแยก

วิธีการตอบแต่ละสถานการณ์เป็น 2 ตอนคือ

4.1 การรับรู้มาตรฐานของสังคม (ข้อ ก.) เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นว่าสังคมนั้นรับรู้ในสถานการณ์นั้นเพียงใด

4.2 คนตามอัธยาศัย (ข้อ ข.) เป็นคำถามที่ถามตัวผู้ตอบเองว่าตนจะตัดสินใจอย่างไรในสถานการณ์นั้น

5. วิธีวัดแบบนี้ นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ เป็นผู้ปรับปรุงขึ้นจากแบบทดสอบของ โฟว์ (Foa) เป็นวิธีที่เรียกว่า กลวิธีระบายความในใจ (Projective Technique) ใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่างในสังคม อันมีแนวโน้มที่จะป้องกันตนเองอยู่เสมอ

การตอบแบบสอบถาม ให้ผู้ตอบกาเครื่องหมาย X ลงในช่องว่างเลขใดเลขหนึ่ง ตามที่ตนตัดสินใจ ดังตัวอย่าง

(อ) มานิตย์เป็นผู้ที่ท่าคะแนนในวิชาคณิตศาสตร์ดีมากโดยตลอดส่วนเพื่อนร่วมชั้นส่วนมากไม่เข้าใจ เมื่อใกล้ ๆ สอบเพื่อน ๆ จึงได้ขอร้องมานิตย์ช่วยติวให้ ด้วยความเห็นใจมานิตย์จึงทำตามคำขอร้องอย่างเต็มที่

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นมานิตย์หรือไม่   น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นมานิตย์ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นมานิตย์หรือไม่   น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ให้ผู้ตอบเลือกพิจารณาตัดสินใจตอบเอาเอง โดยถือเกณฑ์ดังนี้

- ของหมายเลข 1 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด
- ของหมายเลข 2 หมายถึง ปฏิบัติน้อย
- ของหมายเลข 3 หมายถึง ปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากหมายเลข 2
- ของหมายเลข 4 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง
- ของหมายเลข 5 หมายถึง ปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากปานกลาง
- ของหมายเลข 6 หมายถึง ปฏิบัติมาก
- ของหมายเลข 7 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อคำถามใดแสดงความหมายไปในทางบวก จะให้คะแนน 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ตามลำดับ เมื่อผู้ตอบกาเครื่องหมาย X ลงในช่องหมายเลข 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 และถาข้อคำถามใดแสดงความหมายไปในทางลบ จะกำหนดคะแนน 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 เมื่อผู้ตอบกาเครื่องหมาย X ลงในช่องหมายเลข 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ตามลำดับ

เกณฑ์การเลือกสถานการณเพื่อสร้างแบบสอบถาม สถานการณที่สร้างขึ้นนั้น จะเป็นสถานการณที่ประสบอยู่ในชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไป และจะไม่เป็นสถานการณที่รุนแรง จนทำให้ผู้ตอบตักสินใจตอบได้ตรงกันหมด แต่ละข้อคำถามจะมีเพียงประเด็นเดียว ใ้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และเป็นสถานการณที่เกี่ยวกับทัศนคติด้านพระพหุวิหารสี ซึ่งได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

การทดลองและปรับปรุงแบบสอบถาม

1. การหาค่าความเที่ยงตรง แบบ Face Validity ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพระพหุวิหารสี ให้พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) พระอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ และนวลเพ็ญ วิเชียรโชติ ตรวจสอบความในแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงตามหลักธรรม และพฤติกรรมที่ต้องการวัด
2. การหาค่าอำนาจจำแนก ผู้วิจัย นำแบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพระพหุวิหารสีไปทดลองสอบ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 100 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้กลุ่มที่มีคะแนนพระพหุวิหารสีสูง และค่าอย่างละ 27 % ของนิสิตที่ใช้ในการทดสอบทั้งหมด และใช้ t - test (Edward. 1968 : 104) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อของทั้ง 2 กลุ่มนี้ โดยพิจารณาระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 แล้วเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนกสูง คือข้อที่มีค่าถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 หรือ .05 ขึ้นไป จึงแสดงรายละเอียดไว้ในภาคผนวก
3. การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการของ ฮอยท์ (Hoyt's Law) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of variance) (Guilford. 1954 : 384) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงถึงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

คุณธรรม	ความเชื่อมั่น	
	ชุด ก	ชุด ข
ความเมตตา	.8565	.8479
ความกรุณา	.8812	.8547
ความเมตตา	.8659	.8362
ความอุเบกขา	.8376	.8238
ด้านพรหมวิหารดี	.8718	.8651

4. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าความสัมพันธาระหว่างแบบสอบถามวัดพรหมวิหารดี กับแบบสอบถามวัดทาน และการไม่เบียดเบียนซึ่ง จำลอง เงินดี และ วัฒนา ศรีศักดิ์วาจา ได้สร้างไว้แล้ว ปรากฏได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังแสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงถึงค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม

คุณธรรม	เมตตา		กรุณา		เมตตา		อุเบกขา		พรหมวิหารดี	
	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.
ทาน	.6834	.6734	.5443	.6633	.6002	.5666	.6063	.6701	.6083	.6274
การไม่เบียดเบียน	.5832	.5353	.6100	.7303	.6198	.5753	.4632	.5051	.5495	.5827

จากตารางแสดงว่า แบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารดีกับ แบบสอบถามวัด ทาน และ การไม่เบียดเบียนนี้วัดคุณสมบัติซึ่งมีร่วมกัน จึงเชื่อว่าแบบสอบถามวัดพรหมวิหารดี มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูงพอสมควร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} \quad (\text{Edwards, 1968 : 60})$$

เมื่อ $\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าความแปรปรวน (Variance) ใช้สูตร

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)} \quad (\text{Ferguson, 1966 : 67})$$

เมื่อ S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}} \quad (\text{Ferguson, 1966 : 67})$$

เมื่อ S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ และทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกรุปตัวอย่าง 2 กรุป โดยใช้ t - test

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}} \quad (\text{Edwards, 1968 : 104})$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution,
 $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกรุปสูงและกรุปต่ำ หรือคะแนนเฉลี่ยกรุปที่หนึ่งและกรุปที่สอง ตามลำดับ
 $S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}$ แทน Standard Error of the difference between two mean

$$S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2} = \sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}$$

เมื่อ S_1^2 และ S_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกรุปสูง และกรุปต่ำ หรือ ค่าความแปรปรวนของกรุปที่หนึ่ง และกรุปที่สอง ตามลำดับ
 n_1 และ n_2 แทน จำนวนคนในกรุปสูงและกรุปต่ำ หรือจำนวนคนในกรุปที่หนึ่ง และกรุปที่สอง ตามลำดับ

3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร

$$r_{tt} = 1 - \frac{V_r}{V_e} \quad (\text{Guilford, 1954 : 384})$$

เมื่อ V_r แทน Variance for Remainder sum of square
 V_e แทน Variance for Examiner

4. การหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
โดยใช้สูตร

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}} \quad (\text{Garrett, 1966: 143})$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน 2 ชุด
	$\sum X, \sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละชุด
	$\sum X^2, \sum Y^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละชุด
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อต่าง ๆ แทนความหมาย ดังนี้

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
C	แทน	อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว
H	แทน	กลาสังคม - ชี้อาย
Q_3	แทน	ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง
L	แทน	ระวาง - ไว้วางใจ
O	แทน	หาคกลัว - ประสาทมั่นคง
Q_4	แทน	เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายแบ่ง เป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับ คุณธรรมค่านิยมวิหารสี ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และในทัศนคติต่อคนตามอัตภาพ

ตอนที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารสี ระหว่างกลุ่มนิสิตครูและนิสิตแพทย์ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และใน

ทัศนคติต่อคนตามอัถภาพ

ตอนที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารศีล ระหว่างกลุ่มนิสัยชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม และในทัศนคติต่อคนตามอัถภาพ

ตอนที่ 1 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านิยมวิหารศีล

ตาราง 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านิยมวิหารศีล ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 240 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม

	เมตตา	กรุณา	มฤติกา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.5523**	.6026**	.5875**	.5563**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.4463**	.4839**	.4729**	.4192**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.4796**	.5592**	.5726**	.5703**
ระวาง - ไร้วางใจ	-.6175**	-.6047**	-.6152**	-.5023**
หาคกลัว - ประสาหมั่นคง	-.5505**	-.5353**	-.5657**	-.5079**
เคร่ง เครียด - ผอคลาย	-.5229**	-.5288**	-.4972**	-.4927**

* P < .05

** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 5 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ค่านิยมอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ค่านิยมกล้าสังคม - ขี้อาย และค่านิยมควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมค่านิยมเมตตา กรุณา มฤติกา และอุเบกขา

ส่วนความวิตกกังวล ด้านระแวง - ไขว่คว้าใจ ด้านหาคากลับ - ประสาหมั่นคง และด้าน
 เกรงเครียด - ผอนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
 และอุเบกขา ซึ่งผลจากขงมูลนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 6 แสดง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
 ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 240 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	** .5796	** .5923	** .6359	** .6410
กล้าสังคม - ขี้อาย	** .5496	** .5198	** .6179	** .6031
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	** .6128	** .5990	** .6980	** .6834
ระแวง - ไขว่คว้าใจ	** -.5400	** -.5237	** -.5588	** -.5883
หาคากลับ - ประสาหมั่นคง	** -.5013	** -.5393	** -.5638	** -.5856
เกรงเครียด - ผอนคลาย	** -.4490	** -.5158	** -.5148	** -.5690

*P < .05

**P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 6 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
 ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้านควบคุมตนเองได้ -
 ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรม ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
 อุเบกขา ส่วนการวิตกกังวลด้านระแวง - ไขว่คว้าใจ ด้านหาคากลับ - ประสาหมั่นคง และ
 ด้านเกรงเครียด - ผอนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา
 และอุเบกขา ซึ่งผลจากขงมูลนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มนิสิตแพทย์ จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มูทิตา	อุเบกขา
ความมั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	** .6228	** .6539	** .6268	** .5660
กลาสังคม - ชี้อาย	** .4317	** .4560	** .4444	** .3740
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	** .5318	** .5948	** .6083	** .5884
ระแวง - ไขว่คว้าใจ	** -.6007	** -.5943	** -.5685	** -.4665
หวาดกลัว - ประสาทมันคง	** -.4620	** -.4974	** -.5031	** -.4178
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	** -.5063	** -.5504	** -.5008	** -.4398

* P < .05   ** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 7 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกลาสังคม - ชี้อาย และด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มูทิตา และอุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้านระแวง - ไขว่คว้าใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมันคง และด้านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มูทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 8 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตแพทย์ จำนวน 120 คน ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.6317**	.6662**	.6969**	.7469**
กลาสังคม - ซื่อาย	.5362**	.5011**	.6350**	.6255**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.6538**	.6112**	.7666**	.7636**
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	-.4475**	-.4150**	-.4467**	-.5256**
ทหาคกลัว - ประสาหมั่นคง	-.5656**	-.4166**	-.4146**	-.4840**
เครงเครียด - ผอนคลาย	-.5829**	-.4795**	-.4440**	-.5483**

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 8 พบว่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกลาสังคม - ซื่อาย และด้านควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้านระวาง - ไขว่คว้าใจ ด้านทหาคกลัว - ประสาหมั่นคง และ
ด้านเครงเครียด - ผอนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 9 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มนิสิตครู จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการปรับปรุงมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.4881**	.5478**	.5611**	.5437**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.4690**	.5120**	.5130**	.4666**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.4391**	.5227**	.5523**	.5498**
ระแวง - ใจกว้าง	-.6358**	-.5272**	-.6622**	-.5503**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.6339**	-.5845**	-.6273**	-.6081**
เกรงเกรงใจ - ผ่อนคลาย	-.5391**	-.5209**	-.4924**	-.5589**

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 9 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้าง ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และด้านเกรงเกรงใจ - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 10 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตครู จำนวน 120 คน ในทัศนคติที่ตอบตามอัตภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	** .6038	** .5319	** .6086	** .6795
กล้าสังคม - ขี้อาย	** .6111	** .5541	** .6227	** .6117
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	** .6441	** .6113	** .6783	** .6524
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	** -.6121	** -.6279	** -.6647	** -.6377
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	** -.5996	** -.6539	** -.6998	** -.6640
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	** -.4960	** -.5493	** -.5803	** -.5798

* P < .05   ** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 10 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้าน อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้าน ควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระวาง - ไขว่คว้าใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง
และด้าน เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา
มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 11 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาทรฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.5883**	.6175**	.6609**	.5925**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.4653**	.4786**	.5142**	.4529**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.4890**	.5300**	.6091**	.5750**
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	-.5963**	-.5872**	-.5912**	-.4738**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.4276**	-.4630**	-.4853**	-.4099**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.4180**	-.4934**	-.4259**	-.3906**

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 11 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ค่านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ค่านกล้าสังคม - ขี้อาย และค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลค่าน ระวาง - ไขว่คว้าใจ ค่านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และ ค่าน เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 12 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.6376**	.6812**	.7149**	.7097**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.8973**	.5860**	.6584**	.6693**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.6368**	.6556**	.7598**	.7227**
ระแวง - ใจกว้าง	-.4469**	-.4778**	-.4708**	-.5299**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.3769**	-.4513**	-.4589**	-.4910**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.3287**	-.4640**	-.4286**	-.4776**

* P < .05   ** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 12 พบว่า ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้าน ควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้าง ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง
และด้าน เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับกับ คุณธรรมด้าน เมตตา
กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 120 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.5243**	.6015**	.5201**	.5163**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.4289**	.4885**	.4369**	.3889**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.4717**	.5889**	.5401**	.5662**
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	-.6356**	-.6219**	-.6385**	-.5388**
หาคกลัว - ประสาทมั่นคง	-.6488**	-.5901**	-.6307**	-.6018**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.6043**	-.5544**	-.5524**	-.5855**

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 13 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ค่านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ค่านกล้าสังคม - ขี้อาย และค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่วนความวิตกกังวล ค่านระวาง - ไขว่คว้าใจ ค่านหาคกลัว - ประสาทมั่นคง และค่าน เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากขงมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 14 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 120 คน ในทัศนคติของตนตามอักษภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.5552**	.5010**	.5855**	.6010**
กลาสังคม - ขี้อาย	.5155**	.4593**	.5878**	.5513**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.6051**	.5432**	.6526**	.6580**
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	-.6094**	-.5670**	-.6223**	-.6284**
หวาดกลัว - ประสาหมั่นคง	-.5964**	-.6149**	-.6381**	-.6537**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.5426**	-.5596**	-.5764**	-.6363**

* P < .05   ** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 14 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ค่าน อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ค่านกลาสังคม - ขี้อาย และค่านควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลค่าน ระวาง - ไขว่คว้าใจ ค่านหวาดกลัว - ประสาหมั่นคง และ
ค่านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา
และ อุเบกขา ซึ่งผลจากขั้วคูณนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านิยมพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรูมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.6660 **	.7180 **	.7319 **	.5837 **
กล้าสังคม - ขี้อาย	.5514 **	.6746 **	.6714 **	.4874 **
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.5032 **	.5450 **	.5887 **	.5285 **
ระแวง - ใจกว้างใจ	-.5350 **	-.4611 **	-.5227 **	-.1927
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.2583 *	-.3141 *	-.3739 **	-.1196
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.3888 **	-.5005 **	-.5342 **	-.3237 *

* P < .05

** P < .01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 15 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ค่านิยมอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ค่านิยมกล้าสังคม - ขี้อาย ค่านิยมควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมค่านิยม เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลค่านิยม ระแวง - ใจกว้างใจ ค่านิยมหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และค่านิยมเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมค่านิยม เมตตา กรุณา มุทิตา และความวิตกกังวลค่านิยม เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมค่านิยม อุเบกขา สำหรับความวิตกกังวลค่านิยม ระแวง - ใจกว้างใจ ค่านิยมหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง ไม่พบมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมค่านิยม อุเบกขา

ตาราง 16 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อตนเอง

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.6068**	.8414**	.8209**	.7979**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.6376**	.7704**	.7861**	.7840**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.5511**	.7247**	.7602**	.7442**
ระแวง - ใจกว้าง	-.2391	-.4015**	-.2818*	-.3627**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.1888	-.3660**	-.2583*	-.3153*
เกรงเกรงใจ - ผอณาคลาย	-.2541*	-.5457**	-.3867**	-.6663**

* $P < .05$

** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 16 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ด้าน อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้าง ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และ ด้านเกรงเกรงใจ - ผอณาคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา และความวิตกกังวลด้าน เกรงเกรงใจ - ผอณาคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา สำหรับความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้าง ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง ไม่พบความสัมพันธ์กับคุณธรรมด้านเมตตา

ตาราง 17 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรูมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	** .6591	** .6837	** .6509	** .6326
กล้าสังคม - ขี้อาย	** .3964	** .3950	** .3772	** .3546
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	** .6393	** .6920	** .7526	** .7770
ระแวง - ใจกว้างใจ	** -.6349	** -.6761	** -.5916	** -.6660
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	** -.5694	** -.5976	** -.5492	** -.6026
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	** -.5739	** -.5885	** -.4809	** -.5223

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 17 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้าน อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้าน ควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้างใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และ
ด้าน เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 18 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติของตนตามอัธยาศัย

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.6670**	.5540**	.6138**	.7362**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.4625**	.3726**	.5443**	.5335**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.7679**	.6256**	.7850**	.8284**
ระแวง - ใจวางใจ	-.6327**	-.4085**	-.5638**	-.6353**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.5283**	-.4182**	-.5336**	-.5925**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.4993**	-.4191**	-.4875**	-.6024**

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 18 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้านควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจวางใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และ
ด้านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 19 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มนิสิตครู ชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.5493**	.5881**	.6546**	.6506**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.4189**	.4126**	.4369**	.4603**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.5034**	.5504**	.6732**	.6779**
ระแวง - ใจกว้าง	-.6247**	-.6549**	-.6230**	-.6802**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.5247**	-.5347**	-.5325**	-.6072**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.4432**	-.5028**	-.3564**	-.4614**

* P < .05   ** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 19 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ด้าน อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย และด้าน ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้าง ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และด้าน เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 20 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านิยมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 4 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.6820**	.5125**	.6095**	.6316**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.5074**	.4494**	.5552**	.5821**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.7272**	.6223**	.7619**	.7104**
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	-.6391**	-.5373**	-.6278**	-.6508**
หาคกล้ว - ประสาหมั่นคง	-.5486**	-.5135**	-.6285**	-.6137**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.4075**	-.3835**	-.4691**	-.4860**

* P < .05

** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 20 พบว่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย ด้านควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมค่านิยมเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระวาง - ไขว่คว้าใจ ด้านหาคกล้ว - ประสาหมั่นคง และด้าน
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมค่านิยม เมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ซึ่งผลจากข้อมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 21 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตครู ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อการรับรู้อาการฐานสังขม

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว	.5405**	.5304**	.6016**	.5319**
กล้าสังขม - ขี้อาย	.6031**	.6635**	.7186**	.5221**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.4633**	.5188**	.5385**	.5010**
ระแวง - ใจกว้าง	-.5918**	-.6146**	-.6577**	-.3409**
หวาดกลัว - ประสาหมั่นคง	-.7176**	-.6648**	-.6966**	-.5586**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.6211**	-.5524**	-.6243**	-.6193**

* P < .05   ** P < .01

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 2+ พบว่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
ด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้าสังขม - ขี้อาย และด้านควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
ส่วนความวิตกกังวลด้าน ระแวง - ใจกว้าง ด้านหวาดกลัว - ประสาหมั่นคง และด้าน
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ซึ่งผลจากขงมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตาราง 22 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรม รวมกันพรหมวิหารสี่
ในกลุ่มนิสิตครู ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน ในทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
อารมณ์ดี - อารมณ์อ่อนไหว	.6867**	.7441**	.7307**	.6999**
กล้าสังคม - ขี้อาย	.7558**	.7786**	.7645**	.7494**
ควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง	.6946**	.7634**	.6846**	.7402**
ระวาง - ไขว่คว้าใจ	-.5081**	-.6456**	-.6602**	-.5477**
หวาดกลัว - ประสาทมั่นคง	-.5789**	-.7209**	-.7363**	-.6553**
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย	-.5325**	-.6510**	-.6561**	-.6400**

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากการวิเคราะห์ตาราง 22 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล
กับอารมณ์ดี - อารมณ์อ่อนไหว กับกล้าสังคม - ขี้อาย และกับควบคุมตนเองได้ -
ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก กับคุณธรรมรวมกัน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
ส่วนความวิตกกังวลกับ ระวาง - ไขว่คว้าใจ กับหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง และกับ
เคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบ กับคุณธรรมรวมกัน เมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ซึ่งผลจากขงมูลนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดี ระหว่างนิสิตแพทย์ และนิสิตครู

ตาราง 23 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดี ระหว่างนิสิตแพทย์และนิสิตครู ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตแพทย์	120	59.442	9.9220	** 2.5079
	นิสิตครู	120	56.158	10.3553	
กรุณา	นิสิตแพทย์	120	62.858	8.5257	** 2.5956
	นิสิตครู	120	59.525	11.1900	
มุทิตา	นิสิตแพทย์	120	66.575	10.6877	* 1.9383
	นิสิตครู	120	63.725	12.0499	
อุเบกขา	นิสิตแพทย์	120	60.583	9.3037	.2810
	นิสิตครู	120	60.233	9.9806	

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากตาราง 23 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตแพทย์ และนิสิตครู ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานของสังคมเกี่ยวกับคุณธรรมค่านิยมเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่า

1. นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมค่านิยมเมตตา สูงกว่านิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมค่านิยมกรุณา สูงกว่านิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมค่านิยมมุทิตา สูงกว่านิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นิสิตแพทย์ และนิสิตครูมีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมค่าน อูเบกษา ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 24 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตแพทย์ และ นิสิตครู ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตแพทย์	120	76.567	10.9679	3.8950 **
	นิสิตครู	120	71.267	10.0943	
กรุณา	นิสิตแพทย์	120	81.675	11.5464	1.9080 *
	นิสิตครู	120	79.017	9.9808	
มุทิตา	นิสิตแพทย์	120	82.708	11.8127	1.2293
	นิสิตครู	120	80.942	10.4078	
อุเบกขา	นิสิตแพทย์	120	77.733	10.8733	2.1144 *
	นิสิตครู	120	75.008	9.0051	

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากตาราง 24 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตแพทย์ และนิสิตครู ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ เกี่ยวกับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา ปรากฏว่า

1. นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านเมตตา สูงกว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่าน กรุณา สูงกว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นิสิตแพทย์ และนิสิตครู มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่าน มุทิตา ไม่แตกต่างกัน

4. นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านิยมสูงกว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1

ตาราง 25 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติต่อการรับรูมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	58.408	9.6691	.9190
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	57.192	10.8092	
กรุณา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	61.883	11.1879	1.0649
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	60.500	8.7939	
มุทิตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	66.450	11.6066	1.0867
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	64.850	11.1980	
อุเบกขา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	60.450	10.6152	.0937
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	60.350	8.5758	

* $P < .05$ ** $P < .01$

ผลจากตาราง 25 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับคุณธรรมค่านิยม เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา ปรากฏว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมค่านิยม เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 26 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านิยมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และ นิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติต่อตนตามอักษภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	74.3000	10.6853	.5468
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	73.533	11.0347	
กรุณา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	81.875	10.0818	.7617
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	80.817	11.4083	
มุทิตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	83.367	9.8589	.7906
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	82.283	12.1437	
อุเบกขา	นิสิตชั้นปีที่ 4	120	77.333	9.1500	1.4867
	นิสิตชั้นปีที่ 1	120	75.408	10.8378	

* P < .05   ** P < .01

ผลจากตาราง 26 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติต่อตนตามอักษภาพ จะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านิยมวิหารสี่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่านิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านิยมวิหารสี่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่แตกต่างกัน.

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านิยมวิหารศีลซึ่งได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมค่านิยมวิหารศีล ระหว่างนิสิตแพทย์ และนิสิตครู
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมค่านิยมวิหารศีล ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่าง

1. นิสิตคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 4 และปีที่ 1 ปีการศึกษา 2521 จำนวน 120 คน
2. นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 4 และปีที่ 1 ปีการศึกษา 2521 จำนวน 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับคือ

1. แบบสอบถามวัดความวิตกกังวล ที่ แคทเทิล สร้างขึ้น ซึ่ง วิรุทธ วิเชียรโชติ นาดเพ็ญ วิเชียรโชติ และ นวลละออ เจียมสุวรรณ ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาไทย มีทั้งหมด 6 กาน คือ กานอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว มีความเชื่อมั่น .7684 กานกล้าสังคม - ขี้อาย มีความเชื่อมั่น .8580 กานควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง

มีค่าความเชื่อมั่น .8748 ส่วนท่านระวาง - ใจว่างใจ มีค่าความเชื่อมั่น .8767 ส่วน
ทวดกล้ว - ประสาหมันถง มีค่าความเชื่อมั่น .7829 และค่านเครงเครียค - เชนคลาย
มีค่าความเชื่อมั่น .9027

2. แบบสอบถามวัดคุณธรรมค่านพรพหวิหารสี เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยร่วมกับ
สนองศรี รุกคิษฐ สร้างขึ้นอาศัยแนวคิดวิธีระบายนใจ สร้างข้อคำถาม โดยที่วัด
ถึงบทบาทในระบบสังคมทุกระบบ เน้นบทบาทในระบบเศรษฐกิจ ในแต่ละข้อคำถามจะมี
สถานการณ์ให้พิจารณา แล้วตอบคำถามแต่ละสถานการณ์ เป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นการ
พิจารณาถึงการรับรู้มาตรฐานสังคม ส่วนตอนหลังเป็นการพิจารณาถึงการรับรู้ตนเองตามอรรถภาพ
แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 60 ข้อ ในการรับรู้มาตรฐานสังคมมีค่าความเชื่อมั่น .8718 ส่วน
การรับรู้ตนเองตามอรรถภาพ มีค่าความเชื่อมั่น .8651

การวิเคราะห์หขณูล

การวิเคราะห์หขณูลใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

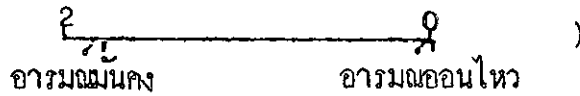
1. ทาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านพรพหวิหารสี
โดยที่ทำการคัดเลือก (select) กลุ่มตัวอย่างใหม่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นการหาค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Partial Correlation ทางกายภาพ
2. ใช้ t - test ทดสอบความแตกต่างของคุณธรรมค่านพรพหวิหารสี ในการ
เปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่ต่างสาขาวิชาชีพ และระดับชั้น

ผลการวิเคราะห์หขณูล

การวิเคราะห์หขณูลมีปรากฏผลดังนี้

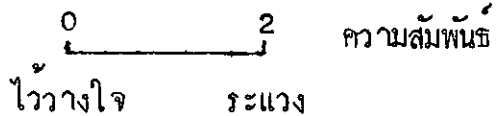
1. การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านพรพหวิหารสี
  - 1.1 ทศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม
ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ คือกลุ่มนิสิต-
แพทย กลุ่มนิสิตครู กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และ 1 กลุ่มนิสิตแพทยชั้นปีที่ 4 และ 1 กลุ่มนิสิต

ครูชั้นปีที่ 4 และ ๑ พบว่าความวิตกกังวลด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้า
 สัจคม - ซื่อาย ด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
 คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 (การที่ไคค่าความสัมพันธ์ทางบวกไม่ไคหมายความว่า ความวิตกกังวลสูงแล้วคุณธรรมสูงตาม
 ไปด้วย ทั้งนี้จะแปลเช่นนั้น แต่ที่จริงต้องแปลกลับกัน คือเมื่อความวิตกกังวลต่ำ
 คุณธรรมจะสูง เหตุที่ค่าความสัมพันธ์เป็นบวก เป็นเพราะว่าคะแนนของมาตราวัดความ
 วิตกกังวล ที่เป็นคะแนนสูงนั้นแสดงความวิตกกังวลต่ำ เช่น แสดงลักษณะอารมณ์มั่นคง
 กล้าสัจคม ๑ ส่วนคะแนนมาตราวัดของความวิตกกังวลต่ำนั้นแสดงความวิตกกังวลสูง เช่น
 แสดงลักษณะอารมณ์อ่อนไหว ดังตัวอย่างของมาตราวัดดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์เชิงบวกจึงกลายเป็นความสัมพันธ์ที่กลับกัน แปลว่า ผู้ที่มีทัศนคติต่อคุณธรรมด้าน
 พรหมวิหารที่สูง จะมีความวิตกกังวลต่ำ เช่น มีอารมณ์มั่นคง เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อไคที่
 ผู้เขียนกล่าวถึงตัวแปรสามตัวแรกของความวิตกกังวล ขอให้เข้าใจว่าค่าความสัมพันธ์ทาง
 บวกเป็นความสัมพันธ์ทางลบ คือกลับกัน

ส่วนความวิตกกังวลด้านระวาง - ไร้วางใจ ด้านทวาดกลัว - ประสาหมั่นคง
 ด้านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา
 มุทิตา และอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ยกเว้นในกลุ่มนิสิต
 แพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลด้าน ระวาง - ไร้วางใจ
 ด้านทวาดกลัว - ประสาหมั่นคง กับคุณธรรมด้านอุเบกขา ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
 สัจคม ค่าความสัมพันธ์ทางลบสำหรับตัวแปรของความวิตกกังวลสามตัวหลังนี้ เป็นความ
 สัมพันธ์ที่กลับกัน ดังที่แปลกันอยู่ตามปกติ (เหตุที่ค่าความสัมพันธ์เป็นลบ เนื่องมาจากคะแนน
 ของมาตราวัด ความวิตกกังวลที่เป็นคะแนนสูงนั้น แสดงความวิตกกังวลสูง เช่นแสดง
 ลักษณะระวาง ส่วนคะแนนของมาตราวัดความวิตกกังวลที่เป็นคะแนนต่ำนั้นแสดง ความวิตก
 กังวลต่ำ ดังตัวอย่างของมาตราวัดดังต่อไปนี้

เชิงลบจึงเป็นความสัมพันธ์ที่กลับกัน แปลว่าผู้ที่ทัศนคติต่อคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่สูง จะมีความวิตกกังวลต่ำ เช่นมีความไว้วางใจ เป็นต้น

1.2 ทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ

ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตแพทย์ กลุ่มนิสิตครู กลุ่มนิสิต-
ชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 และ 1 กลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 4 และ 1
พบว่าความวิตกกังวลค่านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ค่านกลาสังคม - ซื่อสัตย์
ค่านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมค่านเมตตา
กรุณา มุทิตา และอุเบกขาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าความสัมพันธ์ค่าน
ทัศนคติต่อตนเองตามอักษภาพ มีมาตรการวัดเหมือนกับค่านทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม) ส่วน
ความวิตกกังวลค่านระแวง ไว้วางใจ ค่านหวาดกลัว - ประสาหมั่นคง ค่านเคร่งเครียด-
ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมค่าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ยกเว้นในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่ไม่พบ
ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมค่านเมตตากับความวิตกกังวลค่านระแวง - ไว้วางใจ ค่าน
หวาดกลัว - ประสาหมั่นคง (มาตรการวัด เหมือนกับค่านทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานของสังคม)

2. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ของนิสิตแพทย์ และ นิสิตครู

2.1 ทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

2.1.1 ทัศนคติของนิสิตแพทย์ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมใน
คุณธรรมค่านเมตตา สูงกว่าทัศนคติของนิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1.2 ทัศนคติของนิสิตแพทย์ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรม
ค่านกรุณาสูงกว่าทัศนคติของนิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.1.3 ทัศนคติของนิสิตแพทย์ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรม
ค่านมุทิตาสูง กว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1.4 นิสิตแพทย์และนิสิตครูมีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม
ในคุณธรรมค่านอุเบกขาไม่แตกต่างกัน

2.2 ทศนคติต่อตนตามอัธภาพ

2.2.1 นิสิตแพทย์มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านเมตตา สูงกว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.2 นิสิตแพทย์มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านกรุณา สูงกว่านิสิตครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.3 นิสิตแพทย์และนิสิตครู มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรม ค่านมุทิตาไม่แตกต่างกัน

2.2.4 นิสิตแพทย์มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านอุเบกขา สูงกว่านิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ของนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1

3.1 ทศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

3.1.1 ทศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการรับรู้ มาตรฐานสังคมในคุณธรรมค่านเมตตา ไม่แตกต่างกัน

3.1.2 ทศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการรับรู้ มาตรฐานสังคมในคุณธรรมค่านกรุณาไม่แตกต่างกัน

3.1.3 ทศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการรับรู้ มาตรฐานสังคมในคุณธรรมค่านมุทิตาไม่แตกต่างกัน

3.1.4 ทศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการรับรู้ มาตรฐานสังคมในคุณธรรมค่านอุเบกขาไม่แตกต่างกัน

3.2 ทศนคติต่อตนตามอัธภาพ

3.2.1 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตน ด้วยคุณธรรมค่านเมตตา ไม่แตกต่างกัน

3.2.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตน ด้วยคุณธรรมค่านกรุณาไม่แตกต่างกัน

3.2.3 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตน
 ควบคู่คุณธรรมค่านิยมที่ใดไม่แตกต่างกัน

3.2.4 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนควบ
 คู่คุณธรรมค่านิยมที่ใดแตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับทัศนคติต่อคุณธรรมค่านิยมพรหมวิหารสี่ซึ่ง
 แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ

1.1 ทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม (คือรับรู้ระดับคุณธรรมค่านิยมพรหมวิหารสี่
 ของคนอื่น ๆ)

1.1.1 ความวิตกกังวลด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้าน
 กล้าสังคม - ขี้อาย ด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวก
 กับคุณธรรมค่านิยมเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 ส่วนความวิตกกังวลด้านระวาง - ไร้วางใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง ด้านเคร่งเครียด-
 ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมค่านิยมเมตตา กรุณา มุทิตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05 และ .01 ในกลุ่มนิสิตทั้งหมด และกลุ่มที่แยกตามตัวแปร คือ กลุ่มนิสิตแพทย์
 กลุ่มนิสิตครู กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และ 1 กลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 4 และ 1
 ซึ่งหมายความว่า บุคคลในกลุ่มตัวอย่างคนใดที่มีทัศนคติต่อมาตรฐานสังคม คือ เห็นว่าบุคคลอื่น ๆ
 มีพรหมวิหารสี่สูง นิสิตคนนั้นจะมีความวิตกกังวลต่ำ คือมีคุณภาพทางอารมณ์ อารมณ์เยือกเย็น
 เป็นมิตรกับบุคคลอื่น คล่องแคล่ว สามารถควบคุมตนเองได้ รุกะละเทะ มีความไว้วางใจ
 ประสาทมั่นคง และผ่อนคลาย ส่วนผู้ที่ไม่มีทัศนคติไม่ต่อมาตรฐานสังคมว่าคนอื่น ๆ มีพรหมวิหารสี่
 น้อย นิสิตคนนั้นจะมีความวิตกกังวลสูง คือมีอารมณ์อ่อนไหว ขี้อาย ไม่มีวินัยในตนเอง
 ระวาง หวาดกลัว เคร่งเครียด ซึ่งสรุปได้ว่าบุคคลที่มีทัศนคติ เห็นว่าผู้อื่นมีพรหมวิหารสี่สูง
 จะเป็นผู้นี้มีความวิตกกังวลต่ำ ตรงข้ามกับบุคคลที่มีทัศนคติไม่ดี ก็ย่อมเป็นผู้มีความวิตกกังวลสูง

ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ลักษณะของผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำต่าง ๆ เช่นมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อารมณ์เยือกเย็น เป็นมิตรกับบุคคลอื่น ๆ ยอมมองโลกในแง่ดี มีทัศนคติว่าผู้อื่นเป็นคนดี มีใจเมตตา กรุณา ส่วนผู้ที่มีความวิตกกังวลสูง คือมีอารมณ์อ่อนไหว ซื่อาย ไม่มีวินัยในตนเอง ระวัง เคร่งเครียด ๆ ยอมมองโลกในแง่ร้าย มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีคุณธรรมต่ำ ไม่เมตตา ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งการมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2522 : 16) ได้อธิบายว่าเป็นผู้มี ความเคารพบุคคลอื่น สร้างสำนึกที่ยกย่องเพื่อนมนุษย์ สัตว์ ในฐานะที่เป็นเพื่อน

1.1.2 ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง ความวิตกกังวลด้านระวัง - ว่างใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง กับคุณธรรมด้าน อุเบกขา ซึ่งหมายความว่านิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่มีความวิตกกังวลสูง อาจมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดี ก็ได้อัตราฐานสังคม ในเวลาเดียวกัน นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่มีความวิตกกังวลต่ำ อาจมี ทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีก็ได้อัตราฐานสังคม ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะค้นหาสาเหตุได้ เนื่องจากอาจมีตัวแปรแทรกซ้อนอื่นที่มีอิทธิพลต่อความวิตกกังวล และทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน สังคมของคุณธรรมด้านอุเบกขา

1.2 ทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ (คือการรับรู้ว่าคุณจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้าน พรหมวิหารสี่)

1.2.1 ความวิตกกังวลด้านอารมณ์มั่นคง - อารมณ์อ่อนไหว ด้านกล้า สังคม - ซื่อาย ด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรม ด้านพรหมวิหารสี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความวิตกกังวลด้านระวัง - ว่างใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง ด้านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ ทางลบกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ในกลุ่มนิสิต ทั้งหมด และกลุ่มที่แยกตามตัวแปรคือกลุ่มนิสิตแพทย์ กลุ่มนิสิตครู กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และ 1 กลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตครูชั้นปีที่ 4 และ 1 ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่มีทัศนคติว่าตน จะปฏิบัติตนตามคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ จะเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุม เป็นมิตรกับบุคคลอื่น คล่องแคล่ว ภูภาคะเทาะ มีความว่างใจ ประสาทมั่นคง

และผองคล้าย ส่วนผู้ที่มิทักคตฺรกันข้ามคือ มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนตามคุณธรรมกานนี้ถ้าจะเป็นผู้ที่มีความระแวง หวาดกลัว เคร่งเครียด อารมณ์อ่อนไหว ซื่อาย ไม่มีวินัยในตนเอง ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าผู้ที่มีความวิตกกังวลต่ำเป็นผู้พิจารณาทางอารมณ์ มีอารมณ์เยือกเย็น สุขุม รุกะละเทศะ ๗ ดังนั้นผู้ที่มิทักคตฺรเช่นนี้ย่อมที่จะมีเหตุผล รุดัง การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีใจโอบอ้อมอารี พรอมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ จึงทำให้มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนตามคุณธรรมกานพรหมวิหารสี่สูง ในทางตรงกันข้ามผู้ที่มีความวิตกกังวลสูงจะเป็นผู้ที่มีความระแวง เคร่งเครียด ไม่มีวินัยในตนเอง อารมณ์อ่อนไหว ๗ จึงทำให้มีลักษณะที่ท่าจะโรคาบใจตนเอง ไม่มีเหตุผล ไม่ชอบช่วยเหลือใคร คำนึงถึงแต่ตนเอง มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตามคุณธรรมกานพรหมวิหารสี่ต่ำ

1.2.2 ในกลุ่มนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 นับว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกานระแวง - ไขว้วางใจ กานหวาดกลัว - ประสาหมั่นคง กับคุณธรรมกานเมตตา ซึ่งหมายความว่า ในจำนวนนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่มีความวิตกกังวลสูงคือระแวงหวาดกลัวนั้นบางคนที่ทัศนคติว่าตนจะมีคุณธรรมกานเมตตาสูง บางคนที่ทัศนคติว่าตนจะมีเมตตาท่า อาจเป็นเพราะทัศนคตินี้แปรคารวมกับตัวแปรอื่นเช่น ค่านิยมใหม่ ๆ สำหรับนิสิต-แพทย์ชั้นปีที่ 1 ทัศนคตินี้แปรคารวมกับความวิตกกังวลเพราะความวิตกกังวลที่ถี่ถี่เป็นความวิตกกังวลที่มีต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล เช่น ระแวง เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าความระแวงยอมสัมพันธ์กับทัศนคติที่ไม่ดีต่อความเมตตา ผู้ที่มีความระแวงยอมยากที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อความเมตตาไปพร้อม ๆ กัน

2. การเปรียบเทียบคุณธรรมกานพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตแพทย์และนิสิตครู

2.1 ทัศนคติต่อการรับรูมาตฐานสังคม

คุณธรรมกานพรหมวิหารสี่ ซึ่งได้แก่คุณธรรมกานเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา ผลปรากฏว่าทัศนคติต่อการรับรูมาตฐานสังคม นิสิตแพทย์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีคุณธรรมกานเมตตา กรุณา และมุทิตาสูงกวานิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ขอ 2.1 - 2.3 ส่วนคุณธรรมกานอุเบกษานิสิตแพทย์และนิสิตครูมีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีคุณธรรมกานนี้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตาม

สมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้ในข้อ 2.4 การเห็นว่าคนอื่นมีคุณธรรมค่านุเบกษาไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากคุณธรรมค่านุเบกษา เป็นคุณธรรมระดับสูง คนทั่ว ๆ ไปจึงไม่ค่อยแสดงออกมา พิจารณาจาก $\bar{X}$ ของคุณธรรมค่านุเบกษา และมุทิตาจากตารางที่ 23 หน้า 50 $\bar{X}$ มุทิตาของนิสิตแพทย์ = 66.575 $\bar{X}$ อุเบกษาของนิสิตแพทย์ = 60.583 ส่วน $\bar{X}$ มุทิตาของนิสิตครู = 63.725 $\bar{X}$ อุเบกษาของนิสิตครู = 60.233) ทั้งนี้ กรวีรัตน์ บุญทวี (กรวีรัตน์ บุญทวี 2520 : 89) กล่าวถึงคุณธรรมค่านุเบกษาว่าเป็นคุณธรรมชั้นสูงที่ปฏิบัติได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับสุธีโรภิกขุ (สุธีโรภิกขุ 2496 : 16) ที่อธิบายถึงการทำให้จิตใจเป็นอุเบกษาว่าทำได้ยากเพราะว่าสภาพของใจ คือ เมตตา กรุณา และมุทิตานั้นเป็นการมีส่วนร่วมในความรู้สึกสะเทือนใจของผู้อื่น ส่วนอุเบกษากลับกึ่งบุคคลจากความตื่นตัวเกี่ยวกับความรู้สึกสะเทือนใจมาสู่ความไม่ยึดถืออันสงบ

2.2 ทศนคติของตนตามอัธภาพ

คุณธรรมค่านุเบกษานี้ ซึ่งได้แก่คุณธรรมค่านุเมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกษานั้น ผลปรากฏว่า ทศนคติของตนตามอัธภาพนิสิตแพทย์มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านุเมตตา กรุณา และอุเบกษา สูงกว่านิสิตครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ซึ่ง เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2.1, 2.2 และ 2.4 ส่วนคุณธรรมค่านุทิตา นิสิตแพทย์และนิสิตครูมีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านุนี้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่าทั้งนิสิตแพทย์และนิสิตครู มีทศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านุทิตามากพอ ๆ กัน เมื่อพิจารณาจาก $\bar{X}$ ของคุณธรรมค่านุต่าง ๆ จากตารางที่ 24 หน้า 51 $\bar{X}$ มุทิตาของนิสิตแพทย์ = 82.708 $\bar{X}$ อุเบกษาของนิสิตแพทย์ = 77.733 ส่วน $\bar{X}$ มุทิตาของนิสิตครู = 80.942 $\bar{X}$ อุเบกษาของนิสิตครู = 75.008 ค่าคะแนนเฉลี่ยของมุทิตามีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านุอื่น (ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะหาสาเหตุได้ จึงควรที่จะนำเอาคุณธรรมค่านุนี้ไปทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป)

3. การเปรียบเทียบคุณธรรมค่านุพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1

3.1 ทศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

3.2 ทศนคติของตนตามอัธภาพ

ผลปรากฏว่านิสิตชั้นปีที่ 4 และ 1 มีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ไม่แตกต่างกันทั้งทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และทัศนคติของตนตามอรรถภาพ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 3.1 - 3.4 หมายความว่านิสิตชั้นปีที่ 4 และ 1 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่น และตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ไม่แตกต่างกัน นี่เป็นผลที่ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาของไทยนั้น ประการแรก ไม่ได้มีการสอน เรื่องศีลธรรม จรรยา และ ประการที่สองคือ ระบบการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยเป็นระบบของการแข่งขันที่ยากแก่การใช้คุณธรรมค่านที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ 2520 : 93 - 95) กล่าวว่า "หลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทย ได้มีการเอาแบบอย่างจากทางตะวันตก " แต่การสอนไม่ได้มาตรฐานเกี่ยวกับทางตะวันตก ในเรื่องศาสนา ทางตะวันตกให้หนักายต่าง ๆ รับผิดชอบเผยแพร่เอง สำหรับคนไทยนั้นอาจจะถือว่ามึพื้นฐานทางศาสนาอยู่หัวัก (ประชาชนทั่วไป เริ่มการศึกษาขั้นต้นที่วัด การดำเนินชีวิตก็เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในค่านพิธีกรรมต่าง ๆ) จึงไม่ได้คิดจะเอาคุณธรรมไปสอนหรือปฏิบัติ หลักสูตรการศึกษาค่านพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาจึงไม่มี แมว่าจะมีการปฏิรูปหลักสูตรโดยสร้างสถาบันอุดมศึกษา ก็ยังไม่เห็นความสำคัญของความรู้ทางพุทธศาสนา วิชาการทั้งหลายที่ค้นคว้าอยู่ในโลกนี้เป็นความรู้ที่ออกไปนอกตัว มีแต่พุทธศาสนาเท่านั้นที่ศึกษาลึกลงไปในตัวในใจเรา จนถึงขั้นกำจัดหรือจัดการกับตัวตนได้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับการนำไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาคั้งนี้ เห็นได้ว่าควรที่จะจัดให้มีการนำเอาพุทธศาสนาไปจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้บัณฑิตได้ศึกษาเข้าใจหลักธรรม และแก่นแท้ของพุทธศาสนา เพื่อจะได้นำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน และในการทำงาน

1.2 ในค่านการแนะแนว การที่จะจัดการศึกษาและอบรมฝึกฝนักแนะแนวให้มีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ เพื่อประโยชน์ในงานอาชีพ โดยที่จะเป็นนักแนะแนวที่มีความสามารถ

มีคุณสมบัติเหมาะสม ช่วยเหลือให้เด็กเรียนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

1.3 การฝึกฝนให้มีคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดี ควรที่จะเริ่มฝึกฝนจากการทำสมาธิ เพื่อให้จิตใจสงบ เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้ดี จิตมีเมตตาให้อภัยผู้ไม่รู้ การทำงานที่ปล่อยวาง ที่เคยโมโหโทโส ก็ทนได้มากเพราะไม่ยึดถือ ไม่กระทำด้วยอารมณ์ชุนันท์ แต่กระทำด้วยความสงบ ซึ่งการทำสมาธิต้องมีการฝึกฝนที่กระเนียบอยู่เสมอ

2 สำหรับการศึกษา

2.1 ควรจะได้มีการวิจัยเปรียบเทียบคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดีในกลุ่มตัวอย่างระดับอื่น เช่น นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อที่จะได้นำมาส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนในระดับต่าง ๆ ได้มีคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดี

2.2 ควรจะได้วิจัยเรื่องคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดีกับตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่ามีความอิทธิพลต่อคุณธรรมนี้ เช่น การอบรมเลี้ยงดู สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม ฯ เพื่อที่จะปลูกฝังคุณธรรมแก่เด็กได้สอดคล้องกันทั้งที่บ้านและสถานศึกษา

2.3 เนื่องจากคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดีเป็นคุณธรรมระดับกลุ่ม (ไม่ใช่คุณธรรมระดับบุคคล และไม่ใช่คุณธรรมระดับสังคม) ควรที่จะได้พิจารณาความสัมพันธ์กับคุณธรรมระดับกลุ่มค่านิยมที่มิได้ทำการศึกษา เช่น ขรวาจาธรรม

2.4 เนื่องจากแบบสอบถามค่านิยมวิหาร์ดี มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของคุณธรรมต่าง ๆ สูง (รายละเอียดในภาคผนวก ที่แสดงถึงค่าความสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในมีค่าสูง) จนเกือบจะเป็นการวัดในสิ่งเดียวกัน ดังนั้นจึงควรที่จะทำการปรับปรุงแบบสอบถาม เพื่อที่จะแยกอุปลักษณะภายในของคุณธรรมค่านิยมวิหาร์ดีได้เด่นชัด.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม 31, 37 โรงพิมพ์การศาสนา 2500
- กวีวรรณ, พระ วิชาศาสนา สำนัก ส.ธรรมภักดี 2502, 560 หน้า
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. คำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย มหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์ 2516, 49 หน้า อักส์เนา
- จ.เปรียญ พุทธวิธีเทศนาสอนประชาชน 3 เล่ม โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ 2515,
565 หน้า
- จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ เยาวชนไทย Paper on Youth
in Thailand 2516, 140 หน้า
- จำรอง เงินดี ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านานา บริจาค
ความอ่อนโยน ความไม่โกรธ ความอดทนของนิสิตมหาวิทยาลัย ปรินูญานินท์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 96 หน้า อักส์เนา
- จำลอง พลเดช "ศาสนากับการปกครอง" เทศาภิบาล 14 : 411 - 414 เมษายน
2520
- ชลอ อุทกภาชน พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์ เล่ม 1 แพรวพินยา 2514, 462 หน้า
- _____ พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์ เล่ม 2 แพรวพินยา 2514, 952 หน้า
- ไชยการ ทองแก้ว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทริโศตปิปะ กับ สัปปริสธรรมเพื่อเป็นแนวทาง
ในการค้นหาคุณลักษณะธรรมาธิปไตย ปรินูญานินท์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2520, 88 หน้า (อักส์เนา)

ญาณโพธิกา, มหาเถระ ความประเสริฐสุด 4 สถาน แปลโดย ทักขีย์ หงส์คารมภ์
บรรณกาลา ก. ข. 2519, 64 หน้า

ญาณสังวร, สมเด็จพระ พระพุทธศาสนา กับ สังคมไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2516,
74 หน้า อักสาเนา

เทพโมลี, พระ "อัมปิฎกาทก" แนววิวัฒนาการศึกษาศาสตร์ หน้า 5 - 19
อักษรเจริญทัศน์ 2511

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ และ วีรยุทธ วิเชียรโชติ "การสร้างสรรค์คุณธรรม"
วารสารแนะแนว 50 : 37 - 43 เมษายน - พฤษภาคม 2520

นวลศิริ เปาโรหิต และคณะ จิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2515,
2๕๘ หน้า

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "ใครเล่าจะเป็นผู้สอนเขา" พาทย์ 9 : 120 - 122 มกราคม 2521
_____ ทัศนะของหนอ ประพันธ์สาส์น 2520, 256 หน้า

บรรจง หมายมั่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศิลปวัฒนธรรม กับ สันติภาพเพื่อเป็นแนวทาง
ในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมชาตินิยมไทย ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2518, 84 หน้า อักสาเนา

ปิ่น มุกกันต์, พ.อ. ประมวลศัพท์ศาสนา โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2505, 738 หน้า

ประณีต สุขอุดม การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน
วิทยานิพนธ์ ค.ม. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 103 หน้า อักสาเนา

ปัญญาเนนทิกุล "เป็นทุกข์กับใครไม่เป็น" ชาวพุทธ 4 : 33 - 44 เดือนสิบสอง - อ้าย
2518

ปรีชา ช่างขวัญเย็น การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาเชิงวิจารณ์ วิทยานิพนธ์ อ.ม.
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 181 หน้า อัดสำเนา

พระไตรปิฎก พระไตรปิฎกมหาวิคิตารนัย 5000 กัณฑ์ เล่มที่ 20 โรงพิมพ์ ส. ธรรมภักดี
2500, 387 หน้า

พุทธศาสนิกฯ ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย เล่ม 1 ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์ พระนคร
2516, 503 หน้า

_____ "พุทธศาสนามองจากหลายแง่มุม" ชาวพุทธ 2 : 31 - 36 เดือนแปด - เก้า
2518

วรรณิ วัชรธรรม การศึกษาเปรียบเทียบ ความวิตกกังวล ความต้องการผลสัมฤทธิ์ และความ
รู้สึกรับผิดชอบของเด็กไทย เชื้อชาติไทย และเด็กไทยเชื้อชาติจีน วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสาเมิตร 2515, 69 หน้า อัดสำเนา

วสิน อินทสระ "การเผยแพร่ศาสนาทางสื่อสารมวลชน" นิเทศสาร 3 : 85 - 92
ธันวาคม 2520

วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล และคุณธรรมบางประการของ
นิสิตมหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาเมิตร
2519, 104 หน้า อัดสำเนา

ศรีรัตน์ บุญศรี "เกิดมา" สังคมสงเคราะห์สาร 13 : 85 - 91 ธันวาคม 2520

สมัคร บุรวาส จิตวิทยาและการทำใจทางพุทธศาสนา คลังวิทยา 2502, 497 หน้า

สุชา จันทรเฒ และ สุรางค์ จันทรเฒ จิตวิทยาวัยรุ่น แพรวพิทยา 2513, 276 หน้า

สุวีโรภิกขุ พระพุทธศาสนากับสันติภาพของโลก แปลโดย อ. สุวรรณเกษร สภาการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย 2496, 20 หน้า

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั้นจิต โสรัจจะ กับสันโดษ เพื่อเป็นแนวทาง
ในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมมาธิปไตย ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2518, 68 หน้า อัดสำเนา

โสภณคณาภรณ์, พระ "มนุสฺยสัมพันธ์ตามหลักพระพุทธศาสนา" ศุภมิตร 283 : 12 - 17
 กรกฎาคม 2522

อบอวล หกสุวรรณ การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของบุคคลในอาชีพครูกับแพทย์
 ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 219 หน้า
 อัดสำเนา

อำพล โฉงเคลือบ ความวิตกกังวล ความสามารถในการอ่าน และลักษณะอื่นบางประการ
ของบุคลิกภาพ ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515,
 246 หน้า อัดสำเนา

Edwards, Allen L. Experimental Design in Psychological Research.
 New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1968, 455 p.

English, Horace B. A Comprehensive Dictionary of Psychological and
Psychoanalytical Terms. New York, Longmans, Green and Co., 1958,
 394 p.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education.
 New York, Mc Graw - Hill Book Co., 1966, 466 p.

Garrett, Henry and Woodworth R.S. Statistics in Psychology and Educa-
tion. Bombay, Vakils, Feffer and Simons Private, 1966, 491 p.

Guilford, I.D. Psychometric Method. New Delhi, Tata McGraw-Hill
 Publishing Co. Ltd., 1954, 597 p.

Hall, Calvin S. and Lindzey, Gardner, Theories of Personality. New
 York, John Wiley & Sons, Inc., 1970, 622 p.

Jersild Arthur T. Child Psychology. 6th ed., New Jersey, Prentice-
 Hall. Inc., 1968, 610 p.

Levitt, Eugene E. The Psychology of Anxiety. New York, Bobbs - Merrill
 Company Inc., 1967, 223 p.

ព្រះបាទ

แบบสอบถามคุณธรรมสถานพรหมวิหารสี่

แบบสอบถามกานเมตตา	ข้อ	1, 4, 9, 18, 30, 36, 43, 44, 47, 50, 53, 55, 57, 58, 60
แบบสอบถามกานกรุณา	ข้อ	7, 8, 12, 14, 17, 21, 25, 27, 32, 40, 41, 46, 48, 52, 56
แบบสอบถามกานมุทิตา	ข้อ	2, 3, 10, 11, 15, 19, 22, 23, 24, 28, 31, 35, 45, 49, 54
แบบสอบถามกานอุเบกขา	ข้อ	5, 6, 13, 16, 20, 26, 29, 33, 34, 37, 38, 39, 42, 51, 59
ข้อคำถามเชิงนิมาน	ข้อ	1, 3, 4, 7, 10, 12, 14, 16, 18, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 34, 36, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 54, 55, 56, 57, 58, 59
ข้อคำถามเชิงปฏิเสธ	ข้อ	2, 5, 6, 8, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 20, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 51, 52, 53, 60

ค่าอำนาจจำแนก

ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.	ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.
1	2.5531 *	3,8218 **	31	2.4162 *	5.5757 **
2	5.0437 **	4,6571 **	32	3.4068 **	4.6683 **
3	2.0024 *	5.2113 **	33	4.9636 **	3.7777 **
4	2.9364 **	3.8318 **	34	5.4873 **	6.0384 **
5	4.2950 **	4.5072 **	35	4.8744 *	4.8854 *
6	3.6455 **	4.2624 *	36	2.1342 **	2.6231 **
7	3.7874 **	2.6608 **	37	7.6969 **	6.4854 **
8	3.1068 **	4.9337 **	38	6.4624 **	5.2548 **
9	2.7461 **	6.7129 **	39	5.7082 **	5.5391 **
10	3.2533 **	6.1389 **	40	3.1452 **	6.7567 **
11	3.2044 *	5.2343 **	41	4.9450 **	4.1961 **
12	2.2514 *	5.5135 **	42	4.7666 **	3.6589 **
13	2.2053 *	5.5416 **	43	4.2529 **	5.7873 **
14	2.4128 **	4.8403 **	44	5.1996 **	6.7352 **
15	3.1992 **	4.6926 **	45	4.1152 **	7.5617 **
16	7.2269 **	3.1289 **	46	6.6868 *	4.9930 **
17	5.0268 **	7.7117 **	47	2.3364 **	4.6017 **
18	2.7748 **	4.7902 **	48	3.4853 **	4.7543 **
19	3.6370 **	3.1223 *	49	6.3976 **	5.7150 **
20	7.1958 *	2.3938 **	50	4.5541 **	4.7935 **
21	2.0932 *	4.7118 **	51	4.6798 **	3.5317 **

ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.	ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.
22	3.4196**	4.9915**	52	7.2606**	7.2196**
23	2.6525**	4.9108**	53	6.8893**	6.5458**
24	4.0768**	4.6484*	54	5.5472**	5.9666**
25	4.9638**	3.9077**	55	3.3584**	2.9167**
26	4.8739**	4.0997**	56	3.1992**	5.2364**
27	3.3685**	5.6704**	57	4.6490**	5.0266**
28	2.8007**	5.3128**	58	7.2629**	5.2954**
29	2.8502**	3.1549**	59	4.2857**	6.3014**
30	2.8865**	3.5722**	60	5.1626**	5.2083**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าความจำเป็นระหว่างอุปลักษณะภายในของอุตสาหกรรมคานพรหมวิหารสี ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
ในทัศนคติการยอมรับมาตรฐานสังคม

	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา	1.000	.8776	.7929	.7897
กรุณา		1.000	.7880	.7124
มุทิตา			1.000	.8020
อุเบกขา				1.000

ค่าความจำเป็นระหว่างอุปลักษณะภายในของอุตสาหกรรมคานพรหมวิหารสี ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
ในทัศนคติจากงานตามอัธยาศัย

	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา	1.000	.7547	.7732	.8310
กรุณา		1.000	.8516	.8474
มุทิตา			1.000	.8655
อุเบกขา				1.000